

# Innst. S. nr. 215

(1999-2000)

## Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet

St.meld. nr. 17 (1999-2000)

Til Stortinget

### 1. SAMMENDRAG

#### 1.1 Innledning

Målet med meldingen er å gi en samlet presentasjon av hvordan Regjeringen vil styrke og videreutvikle innsatsen med å forebygge og bekjempe barne- og ungdomskriminalitet. Dette skal skje gjennom bedre samarbeid mellom lokale og sentrale myndigheter, og ved å trekke barn og ungdom, foreldre, frivillige organisasjoner og grupper aktivt inn i arbeidet. Den styrkede innsatsen skal skje gjennom en handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet som skal gjennomføres over en periode på 5 år (2000-2004). Bedre samordning og koordinering av det forebyggende arbeidet står sentralt i planen, sammen med bedre oppfølging av barn og ungdom med alvorlige atferdsproblemer, unge lovovertrедere og kriminelle ungdomsgjenger.

Bakgrunnen for planen er at Stortinget har bedt Regjeringen fremlegge en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og unge.

Oppfølgingen av planen vil bli koordinert av Barne- og familiedepartementet og fulgt opp gjennom statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål.

Planen gir oversikt over den statlige innsatsen og planene på området.

Innsatsen og tiltakene som presenteres i planen spenner over et vidt felt, fra forebyggende barne- og ungdomsarbeid til reaksjoner på kriminelle handlinger. For å få til den nødvendige satsingen vil det bli lagt vekt på bedre samordning og koordinering av arbeidet, i kommunene, mellom lokale og sentrale myndigheter og ved bedre samordning av den statlige innsatsen på området.

Det er et særlig behov for å styrke og videreutvikle det tverrsektorielle samarbeidet mellom ulike etater og tjenester lokalt. Videre er det behov for styrket samarbeid mellom offentlige myndigheter, barn og ungdom,

foreldre, frivillige organisasjoner og grupper. Når det gjelder reaksjoner på kriminelle handlinger, er det av betydning at virkemidlene gir hjelp til å unngå senere kriminalitet, både gjennom å virke avskrekkende og ved å gi nødvendig hjelp og motivasjon til egen livsmestring.

Meldingen presenterer mål for arbeidet med å sikre barn og ungdom gode oppvekst- og levekår, samt redegjør for innsatsen og tiltakene i planen: overordnede statlige satsinger som ledd i et helhetlig forebyggende arbeid rettet mot barn og ungdom, satsingene som retter seg mot skolen, fritid og nærmiljø, innsats som har som mål å styrke oppfølgingen av barn og ungdom med alvorlige atferdsproblemer og også innsats rettet mot unge lovovertrедere og kriminelle ungdomsgjenger. Meldingen gir oversikt over kunnskapsutvikling og forskning på området.

Gjennomføring av planen skal skje over en periode på 5 år (2000-2004) og vil innebære behov for økte midler for å styrke og videreutvikle innsatsen på området. Regjeringen vil komme tilbake til den økonomiske inndekningen i de årlige budsjettene i planperioden. Når det gjelder finansieringen av arbeidet i 2000 vil Regjeringen eventuelt komme tilbake til dette i revidert nasjonalbudsjett 2000.

### 1.2 Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom

#### 1.2.1 Gode levekår for alle

Et overordnet mål for Regjeringen er å sikre alle barn og unge gode oppvekst og levekår, uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn og hvor i landet de bor.

Samtidig som flertallet har fått bedre oppvekstvilkår, er det barn og ungdom som har det vanskelig. Et hovedmål for Regjeringens velferdspolitik er å gi sikkerhet til de gruppene som har det vanskeligst i samfunnet, jf. Utjamningsmeldinga (St.meld. nr. 50 (1998-1999)). Regjeringen vil opprettholde et sterkt offentlig

ansvar for velferdssystemet, og føre en politikk som støtter opp under familien og frivillig engasjement.

Regjeringen ser det som viktig å tilrettelegge for en politikk som sikrer barn og ungdom over hele landet likeverdige tilbud og utviklingsmuligheter. Det må tas hensyn til barn og ungdoms interesser i alle politiske beslutninger som har med deres situasjon å gjøre.

Å styrke og utvikle det tverretatlige samarbeidet, slik at hensynet til barn og unge blir satt klarere på dagsorden, er et viktig mål for barne- og ungdomspolitikken.

Å stimulere til samarbeid på tvers av etater, sektorer, yrkesgrupper og forvaltningsnivåer må være en høytprioritert oppgave i et samfunn der oppsplitting og spesialisering fortsatt er en hovedtendens.

### *1.2.2 Taushetsplikt og samarbeid*

Reglene om taushetsplikt blir i gitte situasjoner oppfattet som en hindring for samarbeid mellom etater med overlappende oppgaver. Med god samordning vil man finne ordninger innenfor gjeldende lovverk som sikrer tilstrekkelig informasjon til beste for den saken gjelder.

Bestemmelser om at taushetsplikt bortfaller ved samtykke fra den som har krav på taushet åpner for at informasjon kan gis mellom ulike tjenester i nær sagt alle tilfeller der det er ønskelig.

Problemer med å praktisere taushetsplikten på en fornuftig måte handler i stor grad om manglende tillit mellom "hjelper" og "bruker".

I Norge har vi i de senere årene lagt vekt på å styrke oppvekstmiljøet blant annet gjennom omfattende reform- og forsøksarbeid og gjennom utvikling av nye tilbud og tjenester.

Det er viktig å trekke barn og ungdom, foreldre og frivillige organisasjoner aktivt inn i arbeidet.

### *1.2.3 Barne- og ungdomskriminaliteten i Norge*

Omfanget av kriminalitet blant barn og ungdom vil det alltid være vanskelig å gi eksakte opplysninger om.

Kriminalstatistikkene vil bare gi et utsnitt av den totale begåtte kriminalitet blant aldersgruppen. For å få et bilde av omfanget, kan man benytte selvrappotering fra barn og ungdom selv. Vi har for få selvrappoteringsstudier til at det er mulig å si noe om utviklingen over tid. Undersøkelsen "Ungdomstid i storbyen" (A. Bakken, NOVA 1998) gir imidlertid et bilde av ungdommer i Oslo i 1996.

På nittitallet har kriminalitetsstatistikken vist en tendens til utfliating. Det kan virke som om en langsiktig strategi med bred forebyggende innsats ved siden av politi og rettsvesen kan ha hatt positiv eller dempende effekt.

Kriminalitet blant barn og ungdom har som annen kriminalitet, vist økende tendens i perioden fra 1960, men i betydelig mindre grad enn den totale kriminaliteten. Det er voksne som særlig står for økningen i kriminalitet. Alderen på siktede for kriminalitet har forskjøvet seg. Den vanlige kriminelle er fremdeles en ung mann i byen, men den unge mannen er blitt noe

eldre. Antall siktede i alderskategoriene over 20 år fortsetter å stige på nittitallet. Barn og unge viser derimot stabilitet og nedgang i antall siktede.

Barn under femten år er under kriminell lavalder. De blir registrert og etterforsket, men får ingen straffettslig reaksjon. Nedgangen for de yngste kan være reell, men det er også rimelig å tro at samfunnet i større grad griper inn og forebygger problematferd før den har utviklet seg til kriminalitet. Barnevernet skal alltid bli underrettet av politiet om et barn under 18 år er under etterforskning.

Det er et gjennomgående trekk at kriminalitetsformene og alvoret endrer seg og øker med økende alder.

I 1998 var 1 857 barn under den kriminelle lavalderen (5-14 år) registrert for forbrytelser, dvs. 6 pst. av alle siktede. Vinningforbrytelsene er vanligst, 47 pst. Deretter følger skadeverk, 30 pst. 15 pst. er registrert for vold, 2 pst. for narkotika.

I alderskategorien 15-17 år ble 3 144 siktet for forbrytelser, dvs. 11 pst. av alle siktede. 42 pst. ble siktet for vinningsforbrytelser, 19 pst. for narkotika, 18 pst. for vold, 13 pst. for skadeverk.

Når det gjelder ulike typer lovbrudd, er vinningsforbrytelsene den klart dominerende form for kriminalitet.

Skadeverk utgjør bare 6,5 pst. av alle siktede for forbrytelser, men 14 pst. for barn og unge under 21 år.

Den registrerte volden har økt for alle alderskategorier. I løpet av nittiårene har det vært nesten en dobling av antall siktede innen alle alderskategoriene.

Antall ran har økt sterkt for alderskategoriene under 18 år på nittitallet og gått ned for de eldre.

Når det gjelder narkotikaforbrytelser har antall siktede steget, spesielt etter 1994 for alle alderskategorier over 15 år.

For de yngste, under den kriminelle lavalder, er narkotikakriminalitet fremdeles en sjelden forekommende forbrytelse.

For alderskategorien 15-17 år har narkotikakriminalitet økt til den forbrytelse de nest oftest er siktet for.

## **1.3 Helhetlig forebyggende arbeid**

### *1.3.1 Samordning og samarbeid*

Selv om det har skjedd mye de senere år er det fremdeles for dårlig samspill mellom statlige og kommunale myndigheter om utviklingen av en helhetlig politikk for barn og ungdom.

Regjeringen vil i framtiden samordne departementets initiativ bedre, slik at det kommer enhetlige og klare meldinger til kommunene. Barne- og familiedepartementet og statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål vil spille en viktig rolle i dette arbeidet.

Det er i lokalmiljøene barn og ungdom bor, og det er her en må komme fram til ideer og løsninger på hvordan en kan forebygge og bekjempe kriminalitet blant barn og ungdom - og skape et bedre oppvekstmiljø.

Tverrsektorielt samarbeid og bedre utnyttelse av ressursene må stå sentralt i arbeidet med å videreutvikle

innsatsen i kommunene. Det er viktig at lokale myndigheter legger opp et planmessig arbeid for å styrke oppvekstmiljøet.

Regjeringen ønsker at kommunene skal ta initiativ til dialog og samarbeid med barn og ungdom, med frivillige organisasjoner og grupper, med foreldre og andre ressurspersoner for et bedre oppvekstmiljø lokalt.

### *1.3.2 Innsats og tiltak*

Overordnede statlige satsinger i planen for å sikre et helhetlig forebyggende arbeid:

#### *Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet*

Som et ledd i arbeidet med å bedre oppvekst- og levekårene for barn og ungdom har Regjeringen igangsatt et utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet. Målet er å styrke og videreutvikle de lokale oppvekstmiljøene gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige og frivillige krefter.

Det er de lokale ideene og initiativene som skal være grunnlaget og utgangspunktet for det arbeidet som skal gjøres. Når det gjelder den lokale innsatsen ble det høsten 1998 satt i gang utviklingsarbeid i 10 kommuner. Videre har Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner fått tildelt midler til arbeid og innsats i regi av lokale frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og ungdomsgrupper i alle kommunene.

#### *Tverretattlig samarbeid - SLT-modellen*

SLT-modellen (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak) er en organiseringsmodell for effektiv tverretattlig samordning, som er utprøvd og evaluert. Målet for den tverretattlige samordningen er å koordinere, målrette og øke effektivitet og kvalitet i den forebyggende innsatsen mot kriminalitet i lokalmiljøet gjennom en forpliktende og formalisert samordning mellom de ulike kommunale etater, politi og frivillige aktører.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) og Justisdepartementet arbeider for å implementere modellen gjennom å nyutvikle og formidle materiell til kommuner som ønsker å komme i gang med ordningen.

For å få fortgang i nyetableringsarbeidet og styrke nettverksarbeidet skal det engasjeres en egen saksbehandler i KRÅD med SLT som arbeidsfelt. Videre vil det bli avsatt stimuleringsmidler til lokalmiljøene i en oppstartingsfase. Det arbeides også for en ordning der lokalsamfunn kan kvalitetssikre arbeidet gjennom å oppfylle spesifikke målsetninger som et kriminalitetsforebyggende lokalsamfunn. KRÅD og Justisdepartementet vil ha ansvar for dette arbeidet i samarbeid med aktuelle departementer.

#### *Innsats i barnehager*

Hvordan en vil styrke og videreutvikle det forebyggende arbeidet i barnehager har Regjeringen tatt opp i stortingsmeldingen om barnehager, jf. St.meld. nr. 27 (1999-2000).

#### *Foreldreveiledning*

Programmet for foreldreveiledning gjennomføres som et samarbeid mellom Barne- og familiedepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Arbeidet startet opp i 1994.

Programmet ble høsten 1999 introdusert i grunnskolen slik at det skal omfatte alle barn og unge i skolepliktig alder.

Departementene vil følge opp og stimulere til aktivitet om foreldreveiledning i kommunene, og videreutvikle den bl.a. med hensyn til aktuelt veiledningsmaterieill.

#### *Forebyggende barnevern*

Barnevernet er betydelig styrket det siste tiåret, men det er ennå en utfordring å styrke det oppsøkende barnevernsarbeidet.

Utfordringene består særlig i å ruste opp den delen av barneverntjenesten som arbeider med familiene.

Regjeringen nedsatte i februar 1999 et offentlig utvalg som skal lage en utredning (NOU) om barnevernet. Utvalget skal legge fram sin utredning 30. april 2000.

#### *Handlingsplan for sosialtjenestens førstelinje (1998-2001)*

Handlingsplanen, som Sosial- og helsedepartementet har ansvaret for, har som mål å heve kvaliteten og kompetansen i sosialtjenestens arbeid med tanke på ivaretagelse av sosialtjenestens oppgaver som følger av sosialtjenesteloven. Handlingsplanen har også et mål om å redusere tilfeldig forskjellsbehandling ved tildeiling av økonomisk stønad.

Virkemidler som vil bli benyttet i arbeidet mot å nå målene med handlingsplanen er: Landsdekkende opplæringsprogram, etablering av fylkesvise faglige fora og tilbud om veiledning for klientbehandlere på sosialkontor.

#### *Handlingsplan for redusert bruk av rusmiddel (1998-2000)*

Handlingsplanen understreker behovet for en samordning av innsatsen fra statlig hold og må ses i sammenheng med andre statlige initiativ.

Gjennom handlingsplanen er kompetansesenterne på rusmiddelområdet styrket med øremerkede midler for å kunne påta seg veiledningsoppgaver i skolene. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet tar sikte på å intensivere samarbeidet for å styrke det rusmiddelforebyggende arbeidet i skoleverket.

#### *Norsk Forebyggingsforum*

Norsk Forebyggingsforums (NFF) formål har vært å videreutvikle og initiere rusmiddelforebyggende tiltak og strategier. Forumet har eksistert siden september 1997 og avvikles fra 2000.

### *Forebyggende arbeid blant barn og unge ved helsestasjoner og skolehelsetjenesten*

Sosial- og helsedepartementet er i ferd med å utarbeide en samlet nasjonal strategi for helsestasjons- og skolehelsetjenesten som et bidrag til en helhetlig satsing på barn og unges helse og oppvekst.

Regjeringen vil gjennom ulike satsinger styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten, bl.a. gjennom følgende:

- Gjennomføringen av Opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2006 (St.prp. nr. 63 (1997-1998)) innebærer en omfattende styrking av det psykiske helsearbeidet både i kommunene og fylkeskommunene.
- Midler fra Handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort 1999-2003 skal blant annet gå til å stimulere til økt aktivitet ved helsestasjon for ungdom eller andre helsetilbud til ungdom, og til tiltak for å trekke flere gutter til helsestasjon for ungdom.

### *Styrking av det psykososiale arbeidet blant barn og unge i kommunene*

Opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2006 innebærer en styrking av det psykososiale arbeidet i forhold til barn og ungdom. Det en målsetting at det ved utløpet av planperioden skal være etablert 800 nye stillinger innenfor helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

### *Strategier og tiltak mot rasisme og diskriminering*

Arbeidet mot rasisme og diskriminering forutsetter et samarbeid mellom stat, kommuner og frivillige organisasjoner, og en samordnet, offensiv innsats fra flere statlige instanser.

Regjeringen la i 1998 fram Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering for perioden 1998-2001. Planen inneholder bl.a. tiltak mot diskriminering på bolig- og arbeidsmarkedet.

Senter mot etnisk diskriminering ble offisielt åpnet 10. februar 1999. Senteret ble opprettet for en prøveperiode fram til utgangen av 2002, og ledes av et regjeringsoppnevnt styre. Formålet med virksomheten er å sikre vernet av personer som utsettes for diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse, rase, hudfarge, eller nasjonal eller etnisk opprinnelse.

Utlendingsdirektoratet samarbeider med frivillige organisasjoner og fagbevegelsen om holdningsskapende tiltak, som f.eks. Fellesaksjonen mot rasisme.

På oppdrag fra Justisdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet er Statistisk sentralbyrå i gang med å utvikle et bedre statistikkgrunnlag som kan gi et mer dekkende bilde både av kriminalitet begått av innvandrere og kriminalitet begått mot innvandrere.

### *Handlingsplan for barn og ungdom med innvandrerbakgrunn*

Barne- og familiedepartementet la i 1996 fram en handlingsplan for bedre deltakelse, likestilling og inte-

grering i det norske samfunnet for barn og ungdom med innvandrerbakgrunn.

Barne- og familiedepartementet vil gjøre opp status for planen i 2000 med tanke på å avklare hvilke satsinger som bør videreføres og hvilke nye utfordringer som bør prioriteres framover.

### *Barn og ungdom med krigsopplevelser*

Norge tar imot barn og ungdom fra krigsområder. Regjeringen vil styrke innsatsen for den gruppen av barn og unge.

### *Handlingsprogrammet for Oslo indre øst*

Staten og Oslo kommune samarbeider om handlingsprogrammet for bedre levekår i Oslo indre øst. Programmet startet i 1997 og skal vare frem til og med 2007.

## **1.4 Innsats i skolen**

### *1.4.1 Et godt skolemiljø*

#### *Skolens rolle i det forebyggende arbeidet*

Forebyggende arbeid i skolen representerer den beste muligheten til å nå alle barn og unge og deres foreldre. Evalueringer viser at forebyggende tiltak som er gjennomført med basis i skolen ofte gir gode resultater.

#### *Uønsket atferd i skolen*

Skolen kan også noen ganger være en arena for uønsket adferd. Mobbing, vold, rasisme og bruk av rusmidler og det at ungdommer bærer våpen, kan være symptomer på utrygghet, manglende skolemotivasjon, sviktende selvtilit og andre problemer som det er en stor utfordring for skolen å fange opp. Det holdnings- skapende og forebyggende arbeidet i grunnskolen og i videregående opplæring må være en integrert del av arbeidet i skolen.

Mobbing i skolen er et alvorlig problem. Regjeringen ser det som viktig at innsatsen med å forebygge og bekjempe vold og mobbing i skolen styrkes, både nasjonalt og gjennom samarbeid med andre land, jf. vedtak i Nordisk Råd høsten 1999.

#### *Samspill mellom skole og nærmiljø*

En utfordring for det forebyggende arbeidet i skolen ligger i utviklingen av et nærmere samspill mellom skole og lokalmiljø. Skolen må tilrettelegge for et trygt og stimulerende oppvekstmiljø, og stimulere samarbeidet med hjem og instanser i nærmiljøet.

#### *Elevenes engasjement*

I arbeidet med å skape et godt skolemiljø er det viktig å bygge på elevenes egen innsats og engasjement. Styrking og videreutvikling av elevenes deltakelse og ansvar i skolemiljøet og i nærmiljøet må stå sentralt.

Mange norske skoler har gjennom ulike tiltak endret normer for oppførsel i klassen eller i skolen, og etter diskusjon og aktivisering av elever og foreldre har innført nye regler og ordninger for skolen, arbeidet målrettet for å endre en negativ skolekultur.

*Foreldrene som ressurs*

Foreldrene er en viktig ressurs for skolen og hele oppvekstmiljøet som skolen er en del av. Betydningen av et godt samarbeid mellom hjem og skole er understreket i Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen.

St.meld. nr. 14 (1997-1998) Om foreldremedverknad i grunnskolen gir en samlet oversikt og analyse av samarbeidet mellom hjem og skole, og hvordan samarbeidet og foreldreengasjementet i skolen kan styrkes og videreutvikles.

*Styrket samarbeid mellom skolen og hjelpetjenestene*

I arbeidet med å skape et godt lærings- og oppvekstmiljø i skolen må det legges vekt på å forebygge og bekjempe uønsket adferd i skolen gjennom et godt samarbeid mellom skolen, foreldre/foresatte, pedagogisk-psykologisk tjeneste, skolehelsetjenesten, barnevernet og andre etater, og med nærmiljøet, i tråd med intensjonen som ligger til grunn for denne stortingsmeldingen.

*1.4.2 Innsats og tiltak**Kompetanseutvikling og praktiske tiltak i skolens arbeid mot mobbing, vold, rasisme og bruk av rusmidler*

Regjeringen har i St.meld. nr. 28 (1998-1999) Mot rikare mål prioritert arbeid for å forebygge og mestre negativ adferd som ett av fire satsingsområder i grunnskole og videregående opplæring. Det er behov for å øke kompetansen hos skolens personale når det gjelder organisering og tilnærming til arbeidet med problematferd.

Lokalt utviklings- og tiltaksprogram vil kunne gi kunnskapsspredning med stor overføringsverdi.

Alle skoler skal arbeide systematisk for å redusere negativ og antisosial adferd. Mange kommuner og fylkeskommuner har allerede laget handlingsplaner på dette feltet. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, i samarbeid med Barne- og familiedepartementet, vil sette ned en faggruppe som på forskningsbasert grunnlag skal gå gjennom og vurdere ulike program. Med utgangspunkt i en slik gjennomgang foreslås avsatt egne stimuleringsmidler til kommunene.

*Kompetanseutvikling for pedagogisk-psykologisk tjeneste og skoleledere (Samtak)*

I forbindelse med oppfølgingen av St.meld. nr. 23 (1997-1998) Om opplæring for barn, unge og voksne med særskilte behov - er det utviklet et treårig kompetanseutviklingsprogram for pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og skoleledere. Programmet skal gjennomføres i perioden 2000-2002.

Samtak skal gjennomføres i alle fylker og forankres i og tilpasses lokale forhold i den enkelte kommune og fylkeskommune.

*"LEV VEL" - kriminalitetsforebyggende undervisning i skolen*

LEV VEL er et omfattende undervisningsopplegg om god oppvekst og forebygging i grunnskolen, tilpasset Læreplan 97. Opplegget er utgitt gjennom en samfinansiering mellom Justisdepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Sosial- og helsedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Kulturdepartementet.

*Skolemegling i alle landets grunn- og videregående skoler*

Som en videreføring av prøveprosjektet med skolemegling i grunnskolen (1995-1997) ble det etablert et nasjonalt program for skolemegling høsten 1998. Det nasjonale programmet for grunnskolen skal etter planen avsluttes høsten 2000, men det foreligger planer om å forlenge arbeidet med ett år.

Høsten 1999 ble det utarbeidet en plan for innføring av skolemegling i videregående opplæring. Arbeidet vil skje i løpet av perioden 1999-2002.

*Verdi- og samlivsopplæring i videregående opplæring*

Prosjektet startet opp våren 1999 og vil gå fram til sommeren 2001.

*Samarbeid mellom skole, politi og kriminalomsorg*

Politiets forebyggende arbeid rettet mot skolen er i stor grad problemorientert og tilpasset de aktuelle lokale forholdene. Arbeidet tar særlig sikte på å nå unge i risikozonen for å hjelpe dem til å unngå kriminalitet.

Det er et mål at samtlige grunnskoler og videregående skoler skal ha sine faste politikontakter, som benyttes når situasjonen tilsier det.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) og Justisdepartementet har utarbeidet et undervisningsopplegg om soning i og utenfor anstalt, beregnet på elever i ungdomsskolen og videregående opplæring med oppstart fra 2000.

**1.5 Innsats rettet mot fritid og nærmiljø***1.5.1 Et trygt og inkluderende fritidsmiljø**Gode møteplasser*

Tilgangen på og utformingen av møtesteder i nærmiljøet og i lokalsamfunnet har betydning for hvordan barn og ungdom kan møtes, og for hva de kan gjøre. Både barnehager, skoler, fritidsklubber, idrettsanlegg, frivillige organisasjoner og andre offentlige og private arenaer er viktig.

*Bymiljøet gir særlige utfordringer*

Bymiljøet gir rom for mange fritidsaktiviteter, men har også negative miljøer med vold, kriminalitet og rus som kan skape utrygghet og dårlige oppvekst- og levekår. Det er derfor viktig at byene støtter opp om trygge

og meningsfylte fritidsaktiviteter hvor barn og unge kan få benytte sine ressurser på en positiv måte.

Levekårsundersøkelser viser at dårlige levekår er mer utbredt blant innvandrere fra ikke-vestlige land enn nordmenn.

For at alle barn og ungdommer med innvandrerbakgrunn skal ha samme muligheter, rettigheter og plikter som andre barn og unge i det norske samfunnet, må det på en del områder settes inn en særlig innsats.

#### *Innsats fra offentlig sektor*

Ungdom med problematferd er blant de mest hyppige brukerne av fritidsklubber i Oslo. Fritidsklubber kan bli en arena for konflikt, men ungdom med problematferd vil her kunne finne en sammenheng hvor de kan vise frem andre sider ved seg selv.

Kommuner som har aktive feltarbeidere, vil ha muligheter til å oppdage voldelige eller ekstreme ungdomsgjenger på et tidligere tidspunkt enn andre kommuner.

#### *Engasjement fra frivillige organisasjoner og ungdomsmiljøer*

Både frivillige organisasjoner og enkeltpersoner kan spille viktige roller i forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet. Det sivile engasjement - folk i nærmiljøet som bryr seg - er avgjørende for å styrke den uformelle sosiale kontroll som utgjør den viktigste barrieren mot antisosial atferd.

Erfaringer viser at barn og ungdoms egne aktiviteter og engasjement i det forebyggende arbeidet virker positivt i ungdomsmiljøene. Det er en utfordring å involvere alle grupper av barn og ungdom i arbeidet med å skape et godt fritidsmiljø lokalt.

#### *Rus og vold*

Det er nær sammenheng mellom alkoholbruk og vold, og mellom narkotikamisbruk og vinningskriminalitet. En rekke ulike atferdsproblemer er knyttet til bruk av rusmidler, hos enkelte går rusmidler sammen med aggresjon, vold og kriminalitet. For eksempel er det regnet med at 70 pst. av alle voldsforbrytelser har med alkohol å gjøre.

Volden i det offentlige rom er for stor del et "ungdomsfenomen" i den forstand at både blant de som siktes for voldshandlinger, og de som utsettes for vold, er den største andelen under 25 år.

Rusmiddelmissbruket blant ungdom har endret seg de senere år. Spredningen av heroin og amfetamin, det økende antall unge som har erfaring med misbruk av hasj og ecstasy, samt en glidning i retning av mer liberale holdninger til narkotika, gir særskilt grunn til bekymring. Det foregår en gradvis tilnærming mellom by og bygd når det gjelder rusmiddelbruk blant ungdom. Omtrent 80 pst. av all ungdom har brukt eller bruker alkohol.

#### *1.5.2 Innsats og tiltak*

##### *Engasjement og innsats fra ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer*

I arbeidet med å bekjempe vold og kriminalitet blant barn og ungdom er det en rekke ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer som har engasjert seg aktivt. Myndighetene vil fortsatt støtte opp om ungdoms egen innsats og videreføre dialogen og samarbeidet med ungdom i arbeidet med å bekjempe negative utviklingstrekk i barne- og ungdomsmiljøene.

##### *Ungdomssatsing i større bysamfunn*

Barne- og familiedepartementet forvalter tilskuddsordningen "Ungdomstiltak i større bysamfunn" hvor en rekke bykommuner årlig kan søke om midler til tiltak for ungdom i alderen 12 til 25 år. Satsingen retter seg mot de største bykommunene.

Barne- og familiedepartementet vil videreføre og styrke innsatsen på området i samarbeid med bykommuner og andre aktuelle departementer.

##### *Konflikthåndtering blant barn og ungdom*

Konfliktrådet i Oslo startet i 1998 opp prosjektet "Konflikter, fra problem til dialog og ansvar". Målet er å forebygge vold, ran, overfall og annen kriminalitet blant barn og ungdom gjennom konflikthåndteringsmetoder. Prosjektet gjennomføres i samarbeid mellom private og offentlige instanser, og støttes økonomisk av Barne- og familiedepartementet.

##### *Ungdomssatsing i distriktene*

Ungdom er en viktig målgruppe i distrikts- og regionalpolitikken. Både Kommunal- og regionaldepartementet og Barne- og familiedepartementet gir støtte til innsats og arbeid for å skape et bedre ungdomsmiljø og sikre ungdomsbosettingen i distriktskommuner.

Barne- og familiedepartementet forvalter tilskuddsordningen "Ungdomssatsing i distriktene". Gjennom tilskuddsordningen gis det støtte til lokalt arbeid og innsats som kan bidra til å sikre ungdomsbosettingen og styrke ungdoms tilhørighet til hjemkommunen.

##### *EXIT - prosjekt for å motvirke ekstreme ungdomsmiljøer*

I samarbeid med organisasjonen Voksne for barn har blant annet politiet deltatt i utviklingen av prosjektet "Exit" med formål å utvikle tiltak som kan hjelpe unge i ekstreme ungdomsmiljøer til å komme ut av miljøene så raskt som mulig. Erfaringene fra prosjektet skal dokumenteres i 2000. Det foreligger planer fra organisasjonen Voksne for barn om å videreføre metodikken som er utviklet gjennom prosjektet. Prosjektet er finansiert med statlige midler.

##### *Sivile vernepliktige i voldsforebyggende arbeid*

Som et ledd i justissektorens samlede innsats mot vold benyttes sivile vernepliktige til voldsforebyggende arbeid i kommunal sektor.

Evaluerer viser at dette i all hovedsak er et verdifullt tiltak for å forebygge vold i ungdomsmiljøet. Justisdepartementet har i 1999 startet prosjekt for videre utvikling av voldsforebyggende tjenesteformer innen sivil-tjenesten.

#### *Forebyggende tiltak i nærmiljøet*

Ved å bidra til tilstedeværelse av voksne ansvarlige mennesker i det lokale utemiljøet, f.eks. nattevandring og nabohep, vil man øke tryggheten og redusere arenaene for uønsket problematferd. Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) har tatt initiativ til å spre ideen med nabohepsområder.

Politiet fortsetter utviklingen av nærpolitiarbeidet, der tett kontakt med publikum og politiets service settes i fokus.

#### *1.5.3 Områdeplanlegging*

Det kriminalitetsforebyggende råd har med faglig bistand fra Norges Byggforskningsinstitutt utarbeidet en sjekkliste til bruk ved fysisk planlegging av tettbygde strøk i kommunene.

Det bør være like selvfølgelig for en planlegger å påse at de kriminalitetsforebyggende aspekter sjekkes under saksutredningen, som å påse at brannforskriftene følges.

### **1.6 Oppfølging av barn og ungdom med alvorlige atferdsproblemer**

#### *1.6.1 Omfang og ansvar*

##### *Omfang og årsaker til atferdsproblemer blant barn og ungdom*

Atferdsforstyrrelser er den vanligste psykiatriske diagnosen hos barn og unge i Norge. Om lag 5 pst. av barne- og ungdomsbefolkningen har atferdsforstyrrelser.

I barnevernloven gis det mulighet for plassering av barn og unge i opplærings-/ behandlingsinstitusjon på grunn av alvorlige atferdsproblemer.

De viktigste risikofaktorene ser ut til å være knyttet til egenskaper ved familien, jf. studier fra USA.

Som en følge av at barn og ungdom opplever vold i sine egne familier, var i fjor over 1p800 barn innom kriesentrene rundt om i landet. Barn og unge som blir utsatt for vold i familien, vil ha økt risiko for selv å bli voldelige som voksne.

##### *Ansvarsdelingen mellom kommune og fylkeskommune*

Samarbeidet mellom kommune og fylkeskommune og innad på begge forvaltningsnivåer fungerer ikke alltid godt nok. Kommunen har ofte ikke tilstrekkelig kompetanse til å avgjøre hvilke tiltak som er best egnet for den enkelte og trekker spesialisttjenestene for sent inn.

##### *Handlingsplan for barn og unge med alvorlige atferdsproblemer*

Barne- og familiedepartementet satte i 1997 i gang arbeidet med "Handlingsplan for barn og unge med

alvorlige atferdsproblemer" i samarbeid med fylkeskommunene. For å sikre barn og unge med alvorlige atferdsproblemer bedre hjelp, er det hvert år gitt et tilskudd til barnevernets arbeid med denne gruppen.

Institusjonstilbud alene egner seg ikke for denne gruppen. I tillegg må det satses intensivt på tiltak der ulike deler av hjelpeapparatet trekkes inn sammen med familie, skole, arbeidsliv og fritidsmiljø. Som et resultat av dette er det satt i gang opplæring i alternative metoder for å forebygge og stoppe problematferd hos barn og unge. Barne- og familiedepartementet og Sosial- og helsedepartementet samarbeider om å implementere disse metodene i samtlige fylker.

#### *1.6.2 Innsats og tiltak*

##### *Økt barne- og ungdomspsykiatrisk bistand*

Når det gjelder barne- og ungdomspsykiatrisk bistand (dvs. spesialisthelsetjeneste) legges det i Opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2006 (St.prp nr. 63 (1997-1998)) opp til både en kvalitativ og en kvantitativ styrking av behandlingsapparatet.

##### *Styrket samarbeid mellom barne- og ungdomspsykiatri og barnevernet*

I svært mange fylkeskommuner er det et utstrakt samarbeid mellom barne- og ungdomspsykiatri og barnevern, og noen har også valgt en organisatorisk samordning mellom disse tjenestene. Det er viktig at disse samarbeidsprosessene fortsetter, først og fremst fordi ulike rapporter tyder på at noen barn og unge ikke får tilstrekkelig hjelp fordi de havner i en gråson mellom forskjellige tjenester.

Et av tiltakene for styrking av tjenestetilbudet til barn og ungdom i St.meld. nr. 25 (1996-1997) Åpenhet og helhet var å formalisere samarbeidet mellom regionsentrene i barne- og ungdomspsykiatri og utviklingsentrene i barnevernet.

##### *Metoder for behandling av atferdsvanskelige barn og ungdom - PMT og MST*

Barne- og familiedepartementet og Sosial- og helsedepartementet har her gitt økonomisk støtte til to omfattende utviklingsprosjekter i de neste årene for å utprøve, implementere og evaluere to veldokumenterte metoder: "Parent management training" (PMT) og "Multisystemic Therapy" (MST).

Barne- og familiedepartementet og Sosial- og helsedepartementet vil fra høsten 1999 og i tre år framover gi tilbud til alle landets fylkeskommuner om deltakelse i disse to opplæringsprogrammene.

### **1.7 Oppfølging av unge lovovertridere og kriminelle ungdomsgjenger**

#### *1.7.1 Unge lovovertridere*

##### *Reaksjoner overfor unge lovovertridere*

Den kriminelle lavalder i Norge er 15 år. Dersom gjerningspersonen er under 15pår, blir saken henlagt som straffesak. Ofte blir saken fulgt opp av andre sivile

instanser, som barnevern og sosialetat. Mange saker blir oversendt konfliktrådene som sivile saker.

Dersom personen er over 15 år, blir det ved avsluttet etterforskning tatt ut siktelse. Dersom det er mindre alvorlige forhold, kan påtalemyndigheten avgjøre at det skal gis påtaleunndlatelse eller forelegg. Sakene kan også overføres til konfliktråd.

#### *Barnevernets mulighet for inngripen*

Barnevernet står i en nøkkelposisjon når det gjelder yngre lovovertredere. Spesielt overfor ungdom under den kriminelle lavalder er det primært barnevernet som har mulighet for å sette inn mer håndgripelige tiltak.

Barnevernsloven gir hjemmel for å plassere og holde tilbake et barn i institusjon for kortere eller lengre tid. Vedtak om slik plassering må fattes av fylkesnemnda for sosiale saker. Før vedtak kan treffes, er det et vilkår at frivillige hjelpetiltak er vurdert.

#### *Nettverk og ettervern*

Erfaringer har vist at den første tiden etter løslatelsen er den mest kritiske, og det er et særskilt behov for kontroll og oppfølging i denne perioden for å motvirke ny kriminalitet, jf. St.meld. nr. 27 (1997-1998) Om kriminalomsorgen.

For å sikre en god oppfølging av unge lovovertredere er det viktig med et tett og godt samarbeid mellom kriminalomsorg i frihet, arbeidskontor, sosialkontor og andre kommunale etater. Det er også viktig med et godt samspill med familie og nærmiljø.

#### *1.7.2 Kriminelle ungdomsgjenger*

##### *Trekk ved ungdomsgjenger*

Problemer knyttet til voldelige og kriminelle ungdomsgjenger har stor oppmerksomhet. Noen gjenger består i hovedsak av ungdom med innvandrers- eller flyktningbakgrunn, som ofte har svake ferdigheter i norsk språk og problemer med å henge med på skolen. Et trekk ved noen ungdomsgjenger, f.eks. nasjonalistiske eller rasistiske gjenger, er at de har et verdssystem og normsett som står i motsetning til de rådende verdiene i samfunnet omkring, og som verdsetter handlinger som det etablerte samfunnet har kriminalisert. Noen av de norske ungdomsgjengene med rasistisk tilsnitt består av svært unge tenåringer. Ungdom med medisinsk betingede atferdsforstyrrelser (som ADHD) synes å være overrepresentert i en del slike gjenger. En annen type gjenger består av eldre ungdommer med lite utdanning, og som ikke har klart å komme inn på arbeidsmarkedet.

Det er en rekke motiver og årsaker til at ungdom danner eller går inn i gjenger. Gjenger kan oppfylle noen grunnleggende sosiale og psykologiske behov for en del ungdommer.

Det å være med i en gjeng har mange sider som oppleves som positive for deltakerne selv. Men de negative sidene blir også etter hvert påtrengende. Mange vil etter hvert pådra seg et kriminelt rulleblad, og få problemer i forhold til skole og arbeidsliv.

#### *Politiets innsats*

Tradisjonelt politiarbeid i form av inngripen overfor kriminelle handlinger, arrestasjon, etterforskning og straffereaksjoner er viktige virkemidler også i forhold til ungdomsgjenger. Måltrettet spaning og uroing overfor gjengmiljøer begrenser gjengenes handlingsrom, og kan bidra til å gjøre gjengmiljøet mindre attraktivt. Rask etterforskning og reaksjoner er imidlertid spesielt viktig overfor unge lovbrytere dersom slike reaksjoner skal ha den tilsiktede preventive effekt overfor den enkelte og miljøet generelt.

I forhold til å forebygge fremvekst av - og eventuelt oppløse - ungdomsgjenger er det grunn til å spesielt fremheve betydningen av å drive lokalorientert og problemorientert politiarbeid.

Det er etablert et tett samarbeid mellom Oslo kommune, Justisdepartementet og Oslo politidistrikt, både for å vurdere iverksetting av nødvendige tiltak og for gjensidig informasjonsutveksling.

#### *1.7.3 Innsats og tiltak*

##### *Prosjekt mot gjengkriminalitet i ungdomsmiljøene i Osloregionen*

Det er tatt initiativ for å lage et program særlig beregnet på kriminelle ungdomsgrupper i Osloregionen. Programmets formål er å redusere gjengkriminaliteten i Oslo gjennom et bredt tverretattlig samarbeid og målrettede tiltak. Prosjektet er et samarbeid mellom Oslo kommune, Oslo politidistrikt og Justisdepartementet.

Også Drammen og Kristiansand vil bli tilført midler for å delta i tilsvarende prosjekt mot gjengkriminalitet, blant annet på grunnlag av erfaringene fra arbeidet i Oslo.

##### *Bekymringssamtalen*

Bekymringssamtalen er et strukturert verktøy for samtaler med unge og foresatte om risikoatferd i forhold til kriminalitet, utarbeidet av forebyggende avsnitt ved Manglerud politistasjon i Oslo. Målgrupper for Bekymringssamtalen er førstegangsløvbrutere og unge som er i risikozonen for å begå lovbrudd.

Bekymringssamtalen vil bli evaluert for å sikre kvalitet og kunnskap om effekt, samt om nødvendig utvikles videre. I 2000-2001 planlegger Justisdepartementet å iverksette evaluering, materiellutvikling og produksjon av materiell om Bekymringssamtalen for oppfølging av unge i risikozonen og førstegangskriminelle i alle politidistrikter.

##### *Forsøk med Ungdomskontrakter*

Ungdomskontrakter er en ordning med alternativ straff for kriminalitet rettet mot unge i alderen 15-17 år. Ordningen er innført i Danmark etter en forsøksordning og en evaluering. Ungdomskontrakt er en avtale mellom en ung lovbrøyer med samtykke av foresatt på den ene side og politi og kommunale myndigheter på den annen side. I kontrakten forplikter den unge seg til å gjennomføre spesifiserte aktiviteter mot at rettsmyndighetene avstår fra ytterligere rettsforfølgelse.



Ordningen med Ungdomskontrakter vil bli utprøvet i et begrenset omfang i noen kommuner i Norge. Forsøket med Ungdomskontrakter skal etter planen starte opp i 2000 og gjennomføres over en periode på to år som et samarbeid mellom Justisdepartementet og Barne- og familiedepartementet. På grunnlag av erfaringene vil departementene vurdere videre oppfølging.

#### *Bruk av konfliktråd*

Konfliktrådet behandler både straffesaker og sivile saker. Konfliktrådsmedling er et alternativ til en ordinær strafferettslig reaksjon der strafferammen ikke går ut over betinget dom. Begge parter må samtykke til medling. Som alternativ straffereaksjon er konfliktråd særlig godt egnet overfor barn og ungdom.

Konfliktrådenes erfaringer viser at ikke minst i mindre voldssaker (legemsfornærmelser) der ungdom er involvert, kan medling være en verdifull tilnærming til problemet.

Der det er naturlig, bør konfliktrådene i tillegg inngå samarbeid med organisasjoner som retter seg inn mot å bekjempe vold blant ungdom, som f.eks. Ungdom mot vold og Alternativ til Vold.

#### *Effektivisering av straffesakskjeden*

Tidsfaktoren er viktig for at etterfølgende tiltak skal ha effekt.

Justisdepartementet har arbeidet med effektivisering av straffesakskjeden på generell basis. Man har arbeidet for å fjerne flaskehalser i rettssystemet og få ned behandlingstiden i de ulike organene. Av særlig viktighet i den forbindelse er å redusere den tiden en sak ligger i påvente av videre arbeid med den.

Justisdepartementet har satt ned to arbeidsgrupper som skal kartlegge hvor flaskehalsene i straffesakskjeden er og foreslå tiltak for å korte ned saksbehandlingstiden. Arbeidsgruppenes funksjonstid er satt til 23.juni 2000.

#### *Særlige tiltak for unge sonere*

Unge lovbrøyttere blir normalt gjenstand for spesiell oppmerksomhet i kriminalomsorgen. Det er særlige bestemmelser i fengselsreglementet som er knyttet opp mot unge innsatte.

Når en ung straffedømt står under tilsyn av Kriminalomsorg i frihet (KIF), vil tilsynsfører normalt forsøke å samarbeide med foreldre/verger.

Fengselsreglementet legger opp til at unge innsatte bør vurderes for soning i åpen anstalt, og at soningen fortrinnsvis skal skje i anstalt nær den innsattes hjemsted.

## **1.8 Kunnskapsutvikling og forskning**

### *1.8.1 Kompetanse- og fagutvikling*

#### *Bedre kompetanse blant fagfolk*

Kompetanse deles ofte inn i tre atskilte, men samtidige sterkt sammenvevde deler: teoretisk og metodisk kunnskap, praktiske ferdigheter og yrkesutøvernes etiske innstilling til yrket. Holdningene blant de profe-

sjonelle som kommer i kontakt med vanskeligstilte barn og unge og deres familier vil ofte være avgjørende for hvordan kontakten forløper.

#### *Forskning og fagutvikling*

For å forebygge, dempe og stoppe kriminell atferd blant barn og unge i fremtiden er det svært viktig at kunnskapsutviklingen forsetter og videreutvikles. Regjeringen vil fortsatt stimulere til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på området.

### *1.8.2 Innsats og tiltak*

#### *Forskning om vold og kriminalitet i barne- og ungdomsmiljøene*

For å sikre et godt kunnskapsgrunnlag vil forskningen om vold og kriminalitet i barne- og ungdomsmiljøene bli styrket. Både Justisdepartementet og Barne- og familiedepartementet gir støtte til forskning på området, gjennom Norges forskningsråd og gjennom direkte støtte til forskningsmiljøer. Departementene går inn for at voldsforskning i et bredt anlagt perspektiv settes på dagsorden i Norges forskningsråd.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) vil gi støtte til gjennomføring av et treårig forskningsprosjekt om gjenger og gjengdannelser utenom byer og tettbygde strøk.

Departementene vil følge opp kontakt og samarbeid med aktuelle fag- og forskningsmiljøer.

#### *Universitetet i Oslo - Forskning om barn og unge med alvorlige atferdsproblemer*

Arbeidet med atferdsvanskelige barn og unge krever en særlig spisskompetanse.

Det er igangsett et eget femårig forsknings- og undervisningsprosjekt (1999-2003) om barn og unge med alvorlige atferdsproblemer ved Universitetet i Oslo, finansiert av Barne- og familiedepartementet.

#### *Universitetet i Bergen - Gruppe for forebygging av mobbing og antisosial atferd*

Barne- og familiedepartementet har siden 1995 gitt økonomisk støtte til en forskningsgruppe for forebygging av mobbing og antisosial atferd ved HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen.

Tiltaksprogrammet mot mobbing og antisosial atferd i grunnskolen har vist svært gode resultater ved skoler som har tatt det i bruk. I løpet av kort tid har mobbingen blitt redusert med 30ppst.

#### *Norges forskningsråd - Program for mental helse*

Forskning om barn og unges psykiske helse er et prioritert område under dette programmet, som finansieres av Sosial- og helsedepartementet.

#### *Norges forskningsråd - Rusmiddelforskningsprogrammet*

Forskningsbehovet når det gjelder kunnskap om rusmiddelfråmøblemene i samfunnet er betydelig, og Sosial- og helsedepartementet har derfor satset bevisst for å

bygge opp kunnskap, bl.a. gjennom to avsluttede forskningsprogrammer under Norges forskningsråd, og et eksisterende.

Det tredje - og pågående - rusmiddelforskningsprogrammet, har en varighet fram til 2000.

## 2. KOMITEENS MERKNADER

### 2.1 Generelt

Komiteen er tilfreds med at Regjeringen i denne meldingen legger fram en samlet presentasjon av hvordan innsatsen med å forebygge og bekjempe barne- og ungdomskriminalitet skal styrkes og videreutvikles. Komiteen har merket seg at den styrkede innsatsen skal skje gjennom en handlingsplan som skal gjennomføres over en periode på 5 år (2000-2005).

Komiteen er enig med Regjeringen i at begrunnelsen for en handlingsplan ikke er omfanget av barne- og ungdomskriminaliteten, men at et barn eller en ungdom som begir seg ut på en kriminell løpebane, er en for mye, og at kriminaliteten og volden begått av de få som opptrer i gjenger, særlig i Oslo, ser ut til å bli grovere og mer alvorlig.

Komiteen mener at innsatsen må rettes både mot forebygging og mot tiltak som virker overfor barn og unge med store atferdsvansker.

Komiteen er enig i at innsatsen og tiltakene som presenteres i planen spenner over et vidt felt. Det er en hovedutfordring å samordne innsatsen på statlig nivå mellom departementene. Men det er særlig viktig at innsatsen koordineres på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Alt for mange barn og unge med problem blir, etter komiteens mening, kasteballer i systemet. Det er behov for å videreutvikle og synliggjøre gode samarbeidsmodeller. Samtidig er det helt avgjørende at kommuner og fylkeskommuner er i stand til å utføre det forebyggende arbeidet og oppgavene overfor marginalisert barn og ungdom. Mange av de tiltakene som har vært satt i gang de siste årene, har vært prøveprosjekt med ekstra statlige midler. Komiteen har merket seg at Regjeringen peker på behovet for økte midler for å styrke og videreutvikle innsatsen, og slutter seg til dette.

Komiteen er enig i at innsatsen må rettes mot skole, fritid og nærmiljø. Når problemer oppdages, enten det er på helsestasjonen, i barnehagen eller på skolen, trengs det tidlig og samordna intervensjon og innsats. Overfor unge lovovertridere trengs det samordna og raske reaksjoner, og langt større innsats i forhold til rehabilitering og ettervern.

Komiteen vil også understreke betydningen av et godt ettervern for dem som har vært plassert i institusjon. Uten et godt ettervern står mange av disse barn og unge uten positive sosiale nettverk, og dette øker sjansen for tilbakefall.

Det er i hovedsak gutter som begår kriminelle handlinger. Komiteen mener at dette perspektivet er viktig ved iverksetting av tiltak. Komiteen understreker

betydningen av å få menn til å velge omsorgsyrker, for på den måten å gi gutter, som mangler det, gode rollemodeller.

Komiteen mener at den viktigste forebyggingsstrategien er å sørge for et inkluderende samfunn som gir alle rett og muligheter til å delta med sine ressurser, og til å motvirke de økende forskjellene i inntekt og levekår som St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjæmningsmeldinga dokumenterer har utviklet seg på 1990-tallet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet må settes i verk på grunnlag av viten om hvilke tiltak som virker, ikke på grunnlag av "moralisk panikk" og lettvinne krav om handling når det skjer episoder som får stor medieoppsmerksomhet.

Flertallet har merket seg at forskning og evaluering viser at det er klare sammenhenger mellom samfunnsstrukturer og samfunnsutvikling, oppvekstmiljø og kriminalitet. Norge har vært et land med små forskjeller mellom folk og med gode nettverk. Vi har hatt en velferdsstat der den bærende ideen er at alle skal sikres like muligheter til arbeid, bolig, utdanning, helse- og kulturtilbud, og vi har en felles skole som den viktigste fellesarena for barn og unge. Dette er, etter flertallets mening, en av de viktigste forklaringene til at vi har forholdsvis liten kriminalitet i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet synes at det er meget positivt at Regjeringen med denne stortingsmeldingen har satt barne- og ungdomskriminaliteten på dagsorden. Det er på høy tid. Etter disse medlemmers oppfatning er det viktig med en egen handlingsplan dersom man skal komme dette ondet til verks.

Disse medlemmer ser at planen inneholder en rekke forslag til tiltak på forskjellige områder. Dette er positivt. Men etter disse medlemmers oppfatning er disse tiltakene ikke offensive nok.

For å få bukt med barne- og ungdomskriminaliteten må det, etter disse medlemmers oppfatning, i større grad tøffere tiltak til enn de som er foreslått. Bakgrunnen for at denne kriminaliteten har fått vokse er i stor grad at man har ventet med å iverksette tiltak som gjør barn og unge mer ansvarlige for egne handlinger. Det må derfor, etter disse medlemmers oppfatning, settes i gang et større fokus på grensesetting mot den uønskede aktiviteten som samfunnet vil til livs. Ungdom som er vant til at det settes klare grenser for deres oppførsel i det daglige, opptrer som mer harmoniske mennesker og begår langt mindre kriminalitet enn de som ikke er vant til at det settes grenser i det hele tatt. Etter disse medlemmers oppfatning har mange unge i dag ingen respekt overfor foreldre, lærere eller andre autoriteter i vårt samfunn. Respekten overfor autoriteter må igjen gjenvinnes. Etter disse medlemmers oppfatning har det offentlige Norge selv stor skyld i at respekten for autoriteter så å si er

helt borte i dagens samfunn. Disse medlemmer mener derfor at det må i større grad foretas grensesetting fra foreldre, skole, lokalsamfunn, politi og statlige myndigheter mot ungdom som begår kriminelle handlinger eller som viser manglende respekt overfor autoriteter som for eksempel foreldre og lærere. Disse medlemmer er av den oppfatning at det må reageres sterkere mot førstegangskriminelle når det gjelder illegale av straff. Etter disse medlemmers oppfatning, må det derfor reageres sterkere mot forseelser som er av mindre art. Det må reageres strengere mot småkriminalitet som for eksempel tagging og annen hærverk mot annenmanns eiendom. Disse medlemmer tror at dette kan bidra til å forebygge at vedkommende unge senere begår mer alvorlig kriminalitet.

Disse medlemmer er av den oppfatning at skolen er den viktigste arena for å nå frem til barn og unge. Dette må utnyttes aktivt. Hovedansvaret ligger imidlertid hos foreldrene. Disse medlemmer mener at skolen ikke kan overta deres ansvar, men at også skolen og lærerne må ta sin del av ansvaret i den tid eleven er i skolen.

Disse medlemmer mener at lærerne må bli mer synlige i friminutter, fritimer og lignende for å bidra til å sikre at det ikke oppstår problemer med gjengkriminalitet, hærverk og mobbing i skolen. Etter disse medlemmers oppfatning har mye sviktet i den norske skolen når det gjelder å følge opp dette, og at det derfor er et stort forbedringspotensiale på dette området i skolen. I skolen må flere lærere ha inspeksjon samtidig i friminuttene og opptre med fasthet og autoritet. Disse medlemmer mener at det må kreves en større grad av disiplin, høflighet og orden enn hva som er tilfellet i dag. Dersom dette brytes må det i større grad reageres med utvisning, straffelekse eller igjensetting. Elevene bør også selv delta mer aktivt i utsmykning av skolen for å øke interessen blant dem for at det skal se pent ut rundt dem. Disse medlemmer er av den oppfatning at foreldrene må motiveres til å ta et større ansvar for den skolen som deres barn går på. En omorganisering av skolene, hvor det opprettes driftsstyrer med foreldre i flertall, kan bidra til at foreldrene vil få et større incitament til å ta ansvar for sine barns handlinger i skolen, ved at de da vil få en større forståelse av at hærverk, som for eksempel tagging, går ut over deres egne barn og deres arbeidsmiljø.

Disse medlemmer er av den oppfatning at det må settes et sterkere fokus på folkeskikk og respekt for annenmanns eiendom i skolen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å iverksette undervisning i folkeskikk og respekt for annenmanns eiendom i den norske skolen."

Disse medlemmer ser meget positivt på ordningene med konfliktråd og mener at dette er en ordning som må styrkes. Etter disse medlemmers oppfatning kan dette bidra til å bevisstgjøre ungdommen og

få dem til å ta et større ansvar for sitt eget ungdomsmiljø.

Disse medlemmer mener at det må opprettes flere mindre, rømningssikre internatskoler som baseres på klare disiplinærregler og en fornuftig pedagogikk som kan lære unge kriminelle folkeskikk, samt normal skoleopplæring og arbeidstrening for arbeidslivet. Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets merknader i Ot.prp. nr. 61 (1997-1998).

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å opprette flere mindre, rømningssikre institusjoner som baseres på klare disiplinærregler og en fornuftig pedagogikk, som kan lære unge kriminelle skikkelig folkeskikk, med normal skoleopplæring og arbeidstrening som kan kvalifisere dem for arbeidslivet."

Disse medlemmer er av den oppfatning at politiet må få tilført større ressurser slik at de i større grad enn i dag kan uroe ungdomsgjenger slik at disse ikke får fred til å drive med kriminelle aktiviteter. En større tilstedeværelse av politi vil, etter disse medlemmers oppfatning, bidra til at kriminaliteten blir redusert og at vi får et tryggere samfunn. Etter disse medlemmers oppfatning må det settes inn et krafttak for å stanse den økende volden og trakasseringen som foretas av ungdomsgjengene, spesielt i Oslo. Politiet må gå aktivt inn å uroe gjengene og skille gjengmedlemmer fra hverandre, slik at de ikke får ro på seg til å fortsette sin samfunnsskadelige aktivitet.

Disse medlemmer er av den oppfatning at ungdomsmiljøene i større grad, enn i dag, må ansvarliggjøres for handlinger som er foretatt av medlemmer i disse. En slik ansvarliggjøring av disse miljøene kan bidra til at positive krefter innad i miljøene selv tar avstand mot interne destruktive krefter.

Disse medlemmer mener at det må vurderes nøye om den kriminelle lavalder bør senkes slik at kriminelle som er under denne lavalder kan straffes for de handlinger som de foretar.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med forslag om å senke den kriminelle lavalder."

Disse medlemmer er av den oppfatning at ungdom i større grad enn i dag må motiveres til å ta ansvar for sin egen fritid. Ungdom kan ikke forvente at det offentlige skal stille opp med fritidstilbud og offentlige tilskudd til enhver tid. Ungdom som tar ansvar for sin egen fritid må belønnes i større grad enn hva som er tilfellet i dag, for eksempel at det kan få uttelling i form av formell kompetanse. Disse medlemmer er også av den oppfatning at aktive ungdomskriminelle ikke har et ønske om å delta på fritidstilbud som er iverksatt

av det offentlige, men uansett størrelsen på de offentlige tilbud vil foreta kriminalitet, nettopp fordi det er spenningen og statusen i dette som driver dem videre i deres kriminelle løpebane. Disse medlemmer mener derfor at det må vesentlig sterkere tiltak til enn et godt tilbud av fritidstilbud for å få stanset barne- og ungdomskriminaliteten.

Komiteens medlemmer fra Høyre er tilfreds med at Regjeringen på bakgrunn av Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:18 (1998-1999) fra Høyres representanter Per-Kristian Foss, Kristin Krohn Devold og Bjørn Hernæs legger frem en handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet.

Disse medlemmer har merket seg at den foreliggende stortingsmeldingen i hovedsak omtaler ulike forebyggende tiltak. Disse medlemmer er enige i at det er behov for å styrke det forebyggende arbeidet for å redusere omfanget av barne- og ungdomskriminalitet. Disse medlemmer vil imidlertid også understreke betydningen av at samfunnet har hensiktsmessige reaksjonsformer å møte barne- og ungdomskriminalitet med, og er skuffet over at dette ikke er omtalt i større grad i meldingen.

Disse medlemmer vil påpeke betydningen av grensesetting. Det er viktig at overtramp blir møtt med reaksjoner som viser at samfunnet setter grenser for hva som kan godtas. Reaksjonsmulighetene bør være varierte, og reaksjon trenger ikke nødvendigvis innebære fengsel. Disse medlemmer understreker betydningen av å sikre hjemler til å iverksette tiltak.

Disse medlemmer viser til sine merknader og forslag under de enkelte kapitler.

## 2.2 Gode oppvekstvilkår for barn og unge

Komiteen er enig i den overordna målsetting om å sikre alle barn og unge gode oppvekstvilkår og levekår, uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn og hvor i landet de bor.

Komiteen peker på at gode barnehager, en levende og inkluderende skole, gode fritidstilbud og møteplasser på ungdommens egne premisser i nærmiljøet, har stor betydning for et godt oppvekstmiljø. Det samme har godt samarbeid mellom offentlige myndigheter, barn og ungdom, foreldre, frivillige organisasjoner og grupper.

Komiteen mener det må føres en helhetlig ungdomspolitik.

Komiteen viser til Stortingets behandling av St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjamningsmeldinga. Veien ut av fattigdom går gjennom arbeid. For mange blir sittende fast i det offentlige sikkerhetsnettet og blir langtidsmottakere av sosialhjelp, som er ment å være en midlertidig nødløsning. Komiteen vil understreke betydningen av helhetlige tiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp. Disse har ofte sammensatte problemer som krever sammensatte svar, et tilbud som i større grad er individrettet og bedre koordinert mellom kom-

munens sosialtjeneste og statlige etater som trygdeetaten og arbeidsmarkedsetaten. Komiteen mener arbeidsmarkedstiltakene må gjøres om og målrettes mot grupper som har særskilte problemer i forhold til arbeidslivet. Dette gjelder ikke bare langtidsmottakere av sosialhjelp, men like meget den økende gruppen unge uføretrygdete.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, er orientert om at den svenske Riksdagen har vedtatt en ungdomspolitik som tar utgangspunkt i tre målsettinger: Ungdom skal ha muligheter for å leve et selvstendig liv. Ungdom skal ha reelle muligheter for medbestemmelse, og ungdom skal sees på som en ressurs. Flertallet ber om at Regjeringen legger fram en egen stortingsmelding for en helhetlig ungdomspolitik.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik."

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at mens det store flertallet har fått bedre oppvekstvilkår, har dette flertall merket seg at 50-70 000 barn lever under fattigdomsgrensen (jf. FAFOs rapport Sosial Ulikhet og rapport fra Statens institutt for folkehelse).

Dette flertall peker på at en uforholdsmessig stor del av familier med etnisk minoritetsbakgrunn lever under fattigdomsgrensen. Forsørgere med etnisk minoritetsbakgrunn rammes langt oftere av arbeidsledighet enn forsørgere med majoritetsbakgrunn. Dette flertall har merket seg at FAFO dokumenterte i 1995 i rapporten "Skaff meg en jobb" at 50 prosent av barna med flyktningbakgrunn lever i familier hvor ingen av foreldrene er i arbeid eller i utdanning.

Fattigdom fører ikke nødvendigvis til kriminalitet. Men marginalisering og utstøting fra samfunnslivet og samfunnsarenaer kan, etter dette flertalls mening, øke risikoen for utvikling av en kriminell løpebane. Dette flertall mener at en viktig forebyggingsstrategi vil være å forsterke tiltak som løfter barn og unge og deres familier ut av fattigdommen, og sikrer levekår som hindrer marginalisering og utestenging.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er kjent med at Bondevik-regjeringen var i gang med en egen stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik, og forutsetter at fokus i en slik melding rettes mot ungdommens plass, rolle og status i samfunnet - og ungdoms muligheter for deltakelse og innflytelse. Disse medlemmer mener at en melding om ungdomspolitik i Norge må legge opp til et ressursperspektiv på ungdom, og at inkludering og likeverdige utviklingsmuligheter for alle unge må være et overordnet perspektiv. På dette grunnlaget støtter disse medlemmer forslaget om en egen stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti peker på at fattigdom fremdeles er forbundet med skam. Uten penger får en ikke tilgang til sosiale fellesskap. I et så gjennomkommersialisert samfunn som vårt, der det å handle og hva du handler blir en sentral arena for identitet, blir fattigdom svært ekskluderende. Det finnes svært få fritids- og fellesarenaer der ikke betalingsevnen spiller en rolle for adgangen til disse arenaene. Ikke engang grunnskolen er helt gratis. Dersom kjøpesamfunnets jerngrep rundt sjølbilde og sosial tilhørighet skal kunne brytes, må noen fellesarenaer for opplevelser, aktivitet og kultur være gratis og tilgjengelig for alle.

### 2.3 Taushetsplikt

Komiteen peker på at det fra enkelte hold hevdes at praktiseringen av taushetsplikten kan være til hinder for at det etableres tverrfaglig samarbeid. Komiteen ber derfor om en vurdering av hvorvidt dagens praktisering av taushetsplikten virker mot sin hensikt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er kjent med at reglene om taushetsplikt i gitte situasjoner oppfattes som en hindring for samarbeid mellom etater med overlappende oppgaver. Flertallet mener at taushetsplikten ikke representerer vesentlig hinder for samarbeid, all den tid bestemmelser om at taushetsplikten faller bort ved samtykke fra den som har krav på taushet. Det åpner for at informasjon kan gis mellom ulike tjenester.

### 2.4 Barne- og ungdomskriminaliteten i Norge

Komiteen peker på at kriminaliteten blant barn og unge har økt i betydelig mindre grad enn den totale kriminaliteten. Komiteen mener likevel at kriminelle handlinger begått av barn og unge må tas på alvor, særlig fordi unge lovbrytere oftere begår ny kriminalitet enn det eldre gjør. (St.meld. nr. 27 (1997-1998) Om kriminalomsorgen).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til NOVA-rapport 7/98 "Ungdomstid i storbyen" som bekrefter at ungdom flest oppfører seg bra, men at 50 pst., i hovedsak gutter, befinner seg i risikosonen. Flertallet har registrert at media ofte setter søkelyset på risikoatferd blant barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn. Dette gjør at hele gruppen ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn lett stigmatiseres som kriminelle. Det er derfor, etter flertallets mening, grunn til å peke på at den omtalte NOVA-rapporten viser at det ikke er noen forskjell mellom norsk ungdom og ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn når det gjelder prosenten med alvorlig problematferd. NOVA-rapport 3/00 "Innvandrerungdom - marginalisering og utvikling av problematferd" bekrefter denne tendensen. Statistisk sentralbyrås publikasjon "Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktuell statistikk" (SSB, mars 2000) viser at dette først og fremst er et Oslofenomen. Flertallet mener

at det må forskes mer på årsaken til denne utviklingen, slik at det kan settes inn tiltak som virker forebyggende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at de generelle virkemidlene for forebygging av kriminalitet også vil virke for innvandrerungdom. Samtidig viser disse medlemmer til at politiets tall dokumenterer at over 80 pst. av medlemmene i kriminelle ungdomsgjenger i Oslo har innvandrerbakgrunn. Disse medlemmer mener at det dokumenterer at den norske integreringspolitikken ikke har fungert tilfredsstillende, og at en bedre integreringspolitikk er nødvendig for å forebygge gjengkriminalitet blant innvandrerungdom. Disse medlemmer vil spesielt peke på behovet for å sikre at barn av innvandrerforeldre mestrer norsk språk på en tilfredsstillende måte når de begynner på barneskolen. Manglende språkkunnskap fører til problemer med å følge undervisningen. Det kan igjen føre til manglende interesse for skolearbeidet allerede i ung alder, dårlige skoleresultat og problemer med å få gode jobber etter endt utdanning, noe som igjen kan bidra til at ungdommene skulker skolen og kommer i kontakt med negative miljøer.

### 2.5 Helhetlig forebyggende arbeid

Komiteen er enig i at det fremdeles er for dårlig samspill mellom statlige og kommunale myndigheter om utviklingen av en helhetlig politikk for barn og ungdom. Ifølge meldingen gir kommunene uttrykk for at noen av de initiativene som er tatt av de forskjellige departementene, er for lite samordnet. Komiteen mener derfor at det er svært viktig at videre initiativ blir koordinert av Barne- og familiedepartementet og statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål, slik planen legger opp til.

Komiteen er enig i at ideer, løsninger og utforming av tiltak for å skape et bedre oppvekstmiljø, først og fremst må komme fra og skje i lokalmiljøene der barn og unge bor. I dette arbeidet må alle trekkes inn - foreldre, barn og unge, frivillige organisasjoner, kommunale etater og statlige instanser. Det er viktig at også statlige instanser, som arbeidsmarkedsetat, trygdeetat og politi, deltar positivt i samarbeidet.

Komiteen er opptatt av at barn og unge får en reell medvirkning i lokalmiljøet. Barn og unge må gis ansvar og vises tillit. Komiteen mener at det må satset på ordninger som gir barn, og særlig ungdom, større mulighet for innflytelse og aktiv deltakelse.

Komiteen understreker betydningen av helhetlig samarbeid med og rundt barn og unge som trenger hjelp. Det er en utfordring å danne tette nettverk av voksne med en felles problemforståelse; i familie og nærmiljø, skole og det offentlige hjelpeapparatet, rundt barn og unge som befinner seg i risikosonen. Komiteen ser behovet for at gode samarbeidsmodeller blir videreutviklet og synliggjort på en systematisk måte. Komiteen er kjent med at Befringutvalget i sin NOU

om barnevernet foreslår etablering av en samlet barne- og ungdomstjeneste, der bl.a. barnevern, PP-tjeneste og helsestasjoner inngår. Komiteen ber om at denne modellen blir prøvd ut i noen forsøkskommuner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at aktuelle tiltak for å styrke ungdoms innflytelse, kan være ungdomshøringer, ungdomsråd, at det settes av egne midler til demokratiutvikling og forsøk med stemmerettsalder på 16 år ved kommune- og fylkestingsvalg.

## **2.6 Overordnede statlige satsinger for å sikre et helhetlig forebyggende arbeid**

### *Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljø*

Komiteen har merket seg at det er satt i gang utviklingsarbeid i 10 kommuner. Målet er å styrke og videreutvikle de lokale oppvekstmiljøene gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige og frivillige krefter, å bedre barn og unges muligheter til deltakelse, medvirkning og mestring, og å styrke innsatsen mot vold, mobbing, rus, kriminalitet og rasisme i barne- og ungdomsmiljøet. Komiteen ser fram til evalueringen av programmet.

### *SLT- Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak*

Komiteen har merket seg at Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) og Justisdepartementet har laget en modell for SLT-samarbeid på bakgrunn av et tidligere 3-årig forsøksprosjekt. Sentrale faktorer i SLT-samordningen er at arbeidet er forankret på styringsnivå i kommune og politi, at det utvikles kriminalitetsforebyggende planer og at det er en lokal koordinator med ansvar for samordning. Komiteen støtter at KRÅD og Justisdepartementet arbeider videre med å få modellen implementert i flere kommuner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at en bedret kommunøkonomi er avgjørende for motivasjonen for slike prosjekt.

### *Innsats i barnehager*

Komiteen vil understreke at barnehagen er et viktig tiltak i kommunehelsetjenestens og barnevernets arbeid med barn med spesielle behov og sammensatte vansker. Barnehagen er en arena der vansker kan oppdages på et tidlig tidspunkt og hjelpetiltak settes inn. Barnehagen er i de fleste tilfeller den arenaen der kontakten og samarbeidet mellom foreldre og resten av hjelpeapparatet rundt barn med sammensatte vansker og spesielle behov, kan ivaretas.

Komiteen vil peke på den positive betydningen barnehagen har for barn med etnisk minoritetsbakgrunn som har foreldre som snakker et annet språk enn norsk hjemme. Gode språkkunnskaper gjør møtet med skolen lettere.

Komiteen viser for øvrig til partienes merknader i barnehagemeldingen, Innst. S. nr. 207 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 27 (1999-2000).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (1999-2000), der et flertall fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti gikk inn for en utvidelse av forsøket med gratis korttidstilbud til alle 5-åringer i bydel Gamle Oslo, slik at tilbudet også omfatter 4-åringer. Det samme flertallet gikk også inn for at forsøket videreføres i 2001. Flertallet vil avvente resultatene av de erfaringer som gjøres med gratis korttidstilbud i bydel Gamle Oslo før en tar stilling til ytterligere utvidelse.

### *Foreldreveiledning*

Komiteen vil understreke at alt forebyggende arbeid starter i hjemmet. Foreldres evne til omsorg, til å sette grenser og ha innsyn i hva barna deres driver på med, er en viktig forutsetning for en god oppvekst.

Komiteen er kjent med at en del ungdom med minoritetsbakgrunn har foreldre som i liten grad deltar i det norske samfunnet. Dårlige norskkunnskaper og liten kjennskap til hvordan samfunnet fungerer gjør at foreldre får vansker med å ivareta veilederrollen. Isolererte mødre som snakker lite og dårlig norsk blir lett overkjørt av barn som får rollen som tolk og premissgiver. Komiteen mener at tiltak som styrker og forplikter foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, må videreutvikles. Bedre norskundervisning og bedre tilgang til arbeidsmarkedet er sentrale virkemidler.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, vil peke på at mange foreldre finner oppgaven vanskelig, og flertallet er derfor enig i at foreldreveiledning i kommunene må styrkes og videreutvikles.

### *Forebyggende barnevern*

Komiteen peker på at det er viktig at barnevernet på et så tidlig tidspunkt som mulig oppdager vanskeligstilte barn og deres familier, og setter i verk tiltak for barnet i hjemmemiljøet. Det må først og fremst settes i verk hjelpetiltak som styrker familiens omsorgsevne og evne til å mestre krisesituasjoner.

Komiteen er kjent med at Befringutvalget har levert sin innstilling. Komiteen mener at barnevernet må diskuteres i en større helhet når Befringutvalgets innstilling legges fram for Stortinget. Komiteen vil likevel peke på at Befringutvalget tar til orde for at den faglige og etiske kompetansen for yrkesutøvere i barnevernet må styrkes. Komiteen er kjent med at det er stor turnover i det kommunale barnevernet. Komiteen understreker viktigheten av at barnevernet samarbeider godt med foreldre, skole, barnehage, resten av hjelpeapparatet og politiet. Skal barnevernet kunne bidra i et tverrfaglig og samordnet arbeid med å

forebygge og gripe fatt i problematferd på en bedre måte og på et tidligst mulig tidspunkt, må barnevernet nærme seg samarbeidet med større åpenhet enn det som er tilfelle i dag. Dette krever kompetente barnevernsarbeidere som er trygge i rollen sin. Komiteen ber om at Regjeringen snarest mulig kommer med forslag til nødvendig kompetanseheving innen barnevernet.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme forslag til tiltak som kan bidra til kompetanseheving i det kommunale barnevernet."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at det fortsatt ikke er referanser til annet enn samspillet mellom statlige og kommunale myndigheter om utviklingen av en helhetlig politikk for barn og ungdom. I utgangspunktet stiller disse medlemmer seg undrende til at det hovedsakelig er et lukket fagmiljø som legger premissene for samarbeid og utvikling i fremtiden. Det synes å mangle en vurdering av barnehage, skole og barnevernets selvstendige ansvar for den hurtige utviklingen vi ser av stadig grovere vold, kriminalitet og mobbing både i og utenfor de offentlige institusjoner. Fra politisk og faglig hold hevdes det at problemene består i mangel på ressurser og kompetanse, se for eksempel Ogden 1991 A og B, Barne- og familiedepartementets rapport Q-0805 1992, Bastøe 1991B:17FF, Kristiansen 1998 040FF og Fremskrittspartiets private lovforslag Dokument nr. 8:17 (1995-1996). Disse medlemmer viser til at det er satset mye i barnesektoren de siste 10 årene. Det gjelder for eksempel handlingsplan for barnevernet fra 1985, som ble presentert av regjeringen Willoch, St.meld. nr. 72 (1984-85) "Om barne- og ungdomsvern" og Bastøe 1991A. Videre er ressursatsingen påpekt i Grinde 1993 side 57 og 58, St.meld. nr. 39 (1995-96) "Om barnevernet", Barne og familiedepartementets rapport Q-0874 1995 "Plan for kompetansestyrking i barnevernet". Det har også i perioden etter 1991 vært en sterk opprustning av barnevernstjenesten (BFD Q-0871 1995:3 "Strategisk informasjonsplan"). Ikke bare i form av økte ressurser og profesjonell kompetanseheving, men også i form av ny barnevernlov. "Og da er det et paradoks at troverdig-heten er redusert" (Bastøe 1993:4).

Etter disse medlemmers oppfatning er det på sin plass å stille spørsmål om følgende:

1. Kan en tenke seg at barnevernet vil kunne fatte riktige beslutninger, komme unna all kritikk og samtidig kunne forsvare sine tiltak overfor opinionen, hvis det bare blir tilført tilstrekkelige ressurser og fagkompetanse?
2. Hva menes i denne sammenheng med kompetanse? Er det større juridisk kunnskap eller mer sosialfaglig kompetanse eller kan det være en helt annen type kunnskap det er behov for? Det er mye

som tyder på at det er legitimitetsproblemer i barnevernet (Eriksen/Skivenes: "Om å fatte riktige beslutninger i barnevernet", Tidsskrift for Samfunnsforskning vol 3 1998).

3. Spørsmålet er om legitimitetsproblemet kan løses med klarere regler, økte ressurser og en bedre lære- og fagplan. Legitimitetsproblemer mener disse medlemmer eksisterer hvis det kan reises kritikk på et prinsipielt grunnlag mot barnevernets metoder. I et slikt perspektiv er det ikke antall kritiserbare saker som teller, men hvilke normer og prinsipper som berøres av kritikken.

#### *Handlingsplan for sosialtjenestens førstelinje (1998-2001)*

Komiteen viser til at handlingsplanen for sosialtjenestens førstelinje setter fokus for tiltak på viktige områder. Komiteen mener det er viktig å fokusere på fattige familier. Det er viktig at handlingsplanen for sosialtjenestens førstelinje bidrar til å motvirke kronisk fattigdom og sikrer barna levekår som hindrer marginalisering og utestenging.

#### *Handlingsplan for redusert bruk av rusmiddel (1998-2000)*

Komiteen ser viktigheten av å skape rusfrie ungdomsmiljøer.

Komiteen mener satsing på rusforebyggende tiltak må skje på mange arenaer. Det er viktig å styrke ungdomsorganisasjonene som driver rusforebyggende arbeid, så ungdom selv kan formidle til annen ungdom det positive i en rusfri ungdomstid.

Komiteen vil understreke betydningen av at ungdom med rusproblem og motivasjon for behandling får et tilbud.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til den nære sammenheng det er mellom alkoholbruk og vold. I handlingsplanen er det regnet med at 70 pst. av alle voldsforbrytere har tilknytning til alkoholbruk. Tatt i betraktning at så vel alkoholbruk som misbruk av narkotika blant ungdom også viser en markant økning, må det rusmiddelforebyggende arbeid bli desto viktigere.

Flertallet vil sterkt understreke at i arbeidet med å forebygge rusmiddelbruk blant ungdom må hele samfunnet, ikke bare myndighetene, engasjere seg. Alle miljøer der holdninger skapes og endres må mobiliseres mot rusmiddelbruk, samtidig som myndighetene gjennom lovverk og kontrolltiltak signaliserer klare holdninger mot rusmiddelbruk.

#### *Forebyggende arbeid blant barn og unge ved helsestasjoner og skolehelsetjenesten*

Komiteen ser det som positivt og viktig at det nå satses på helsestasjon- og skolehelsetjeneste, og at Sosial- og helsedepartementet utarbeider en samlet

nasjonal strategi. Disse tjenestene gjør et viktig arbeid og har en viktig funksjon i forhold til barn og unge. Med gode tilbud på helsestasjonene og i skolehelsetjenesten vil det være mulig tidlig å gripe fatt i barn og unge som sliter med ulik og sammensatt problematikk. Ved et tverretattlig og tverrfaglig samarbeid vil riktige tilbud og oppfølging kunne iverksettes raskt og riktig. Komiteen mener at helsestasjonen må spille en større rolle i avdekking av vold i hjemmet. Helsestasjonen er den instansen som nesten alle oppsøker, og er derfor den instansen som har størst sjanse til å avdekke tegn på vold på et tidlig tidspunkt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser også viktigheten av handlingsplanen for forebygging av uønskede svangerskap og abort, og den styrkingen av helsestasjonene og helsetilbud til ungdom som ligger i denne.

Flertallet vil påpeke at fleksibilitet i åpningstider også gjør helsestasjonene og skolehelsetjenesten mer tilgjengelig for barn og unge.

#### *Styrking av psykososialt arbeid blant barn og unge i kommunene*

Komiteen ser opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006 som spesielt viktig i forhold til barn og unge. Rapporter fra en rekke kommuner og større byer viser at tilbudet til barn og unge med psykiske vansker og psykiske lidelser er altfor svakt. Tall fra Norsk Pasientregister viser at det i 1999 sto over 1p200 barn i behandlingsskø i barne- og ungdomspsykiatrien. I en så viktig fase av livet som oppveksten er må man sørge for at barn og unge får rask hjelp med god kvalitet.

Komiteen ser også at det er viktig å bruke og eventuelt styrke hjelpeapparatet rundt barn og unge med problem. Det kan skje i form av støttekontaktmuligheter, kultur- og fritidstilbud i nærmiljøene, samt at det finnes personell med kompetanse til å ivareta de behov som skal dekkes.

#### *Strategier og tiltak mot rasisme og diskriminering*

Komiteen har merket seg at Regjeringen i 1998 la fram Handlingsplan mot rasisme og diskriminering for perioden 1998-2001.

Komiteen mener det må settes inn tiltak på flere områder for at Norge skal være et inkluderende samfunn der alle kan få brukt ressursene sine, uavhengig av etnisk opprinnelse.

Utestenging på arenaer som skole, utdanning og arbeidsliv kan føre til en negativ utvikling hos barn med etnisk minoritetsbakgrunn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det norske samfunnet har fortsatt i seg mekanismer som diskriminerer eller mistenkeliggjør barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn.

Flertallet har også merket seg den nylig publiserte rapporten "Norge - en rettsstat for alle" utarbeidet av Organisasjon mot offentlig diskriminering og Senter mot etnisk diskriminering. Denne synliggjør behovet for tiltak som kan bedre rettsvernet for mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn.

Flertallet peker på at støtteordningen Idébanken som LNU har forvaltet, har fungert bra i forhold til å styrke det flerkulturelle barne- og ungdomsarbeidet på lokalt plan. Minoritetsorganisasjoner utgjør flertallet av de som nå søker om støtte fra ordningen. Minoritetsorganisasjonene er sentrale i arbeidet blant flerkulturell ungdom, både i forhold til å synliggjøre ressursene i disse gruppene, og for å skape alternative møteplasser og aktiviteter. Flertallet har registrert at mange flerkulturelle organisasjoner ikke kommer under Barne- og familiedepartementets driftsstøtteordning. Flertallet ber om at det blir vurdert å opprette ordninger som fanger opp disse organisasjonene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har merket seg at Barne- og familiedepartementet ikke har egen driftsstøtteordning for flerkulturelle organisasjoner. Disse medlemmer viser til at organisasjonene kan søke midler gjennom andre ordninger, for eksempel tilskuddsordningen "Ungdomstiltak i større bysamfunn". Disse medlemmer mener at innsatsen overfor ungdom med innvandrerbakgrunn og utsatte ungdomsgrupper fortsatt skal stå sentralt, og at det bør stimuleres til større samarbeid og samordning av den innsatsen kommuner, bydeler, frivillige organisasjoner og ungdomsgrupper og private institusjoner gjør for å bedre ungdoms oppvekst- og levekår i storbyene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet aksepterer ikke påstanden om at politiet trakasserer, diskriminerer og foretar vilkårlige ransakinger av personer med innvandrerbakgrunn. Årsaken til at forholdsmessig flere personer med innvandrerbakgrunn blir gjenstand for ransakinger er det faktum at mer enn 80 pst. av medlemmene av kriminelle ungdomsgjenger i Oslo har innvandrerbakgrunn, og kan ikke sies å være et utslag av diskriminering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ber videre om at ordningen Idébanken blir videreført.

Dette medlem peker på at Senter mot etnisk diskriminering i sin rapport "Underveis mot et bedre vern" dokumenterer at ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn blir diskriminert og trakassert av enkelte polititjenestemenn. Antirasistisk Senter dokumenterer det samme i sin rapport "Rikets tilstand." Dette medlem understreker at politiet må ha tillit blant minoritetsbefolkningen i sin myndighetsutøvelse. Dette medlem ber om at politiet utarbeider rutiner som kan hindre diskriminering og vilkårlige ransakinger.



### *Barn og unge med krigsopplevelser*

Komiteen er bekymret over den manglende oppfølgingen av barn og unge med krigsopplevelser, og særlig gjelder det enslig mindreårige asylsøkere og flyktninger. Lange opphold i mottak fører til forsterking av de problemene de fleste har som følge av at de kommer fra krigssoner og politisk urolige områder. Komiteen mener at barnevernet raskest mulig må inn i bildet og ta ansvar for koordinering av hjelp. Dette ansvaret må tydeliggjøres. Komiteen vil påpeke at verger må oppnevnes umiddelbart etter ankomst til mottak. Komiteen mener at det er behov for hurtigere bosetting og tilstrekkelige tiltak innfor skole, helse og omsorg for denne gruppa. Komiteen mener videre at foreldre til barn og unge med krigsopplevelser må få ekstra støtte i foreldrerollen.

### **2.7 Innsats i skolen**

Komiteen vil understreke at skolen er hovedarenaen for forebyggende arbeid. Skolen er den største fellesarenaen for alle barn og unge, og representerer den beste muligheten til å nå alle barn, unge og deres foreldre. Komiteen vil understreke betydningen av at vi har en levende og åpen skole som bygger opp under den enkeltes ressurser og mestringsevne, tar i bruk flere læringsmetoder og læringsarenaer, og involverer elevene.

Komiteen peker på de mulighetene som finnes i samspillet mellom skole og nærmiljøet. Samarbeidet mellom skolen og kunst- og kulturlivet må utvikles videre. I stedet for å sette søkelyset på problemer, tar kunst og kultur tak i ressursene til den enkelte. Komiteen mener at det bør stimuleres til økt samarbeid mellom skolen, kunst- og kulturlivet.

Komiteen er enig i at foreldrene er en viktig ressurs for skolen og for hele oppvekstmiljøet som skolen er en del av. Et utvidet og godt samarbeid mellom hjem og skole er ett av de viktigste tiltakene som kan forebygge uønsket atferd, vold og kriminalitet blant barn og unge. Det er, etter komiteens mening, en særlig utfordring for mange minoritetsetniske foreldre og foreldre til barn med atferdsvansker å stille opp og involvere seg i hva barna gjør og lærer på skolen. Komiteen viser til at i mange kulturer har mor en særlig stilling i forhold til oppdragelse av barn. Norsk kunnskaper er helt avgjørende i forhold til kontakt med barnehage og skole. Komiteen mener at det er nødvendig med en økt satsing på norskopplæring for både barn og voksne med etnisk minoritetsbakgrunn. Denne opplæringa må innrettes på en slik måte at også kvinnene nås.

Komiteen viser til de positive erfaringene som er gjort ved foreldredrevet lørdagsverksted og leksegrupper der foreldre deltar som en ressurs. Komiteen mener at det er viktig at skolen og lokalsamfunnet er åpne for denne typen initiativ. Komiteen viser til en undersøkelse utført av Møreforskning på oppdrag av Kriminalitetsforebyggende råd. Denne undersøkelsen

viser at bare 57 prosent av grunnskolene samarbeider med foreldreutvalgene om holdningsskapende og kriminalitetsforebyggende arbeid. Komiteen mener at her er det et betydelig forbedringspotensiale.

Komiteen peker på at ordninga med elevmekling er evaluert av Senter for barneforskning som en meget vellykka ordning som gir elever anledning til sjøl å løse konflikter og problemer. Komiteen er enig i målsettinga om at alle skoler får tilbud om elevmekling, og at ordningen utvides til å omfatte videregående skole.

Komiteen peker på at politiet har en rolle å spille i det forebyggende arbeidet. Komiteen viser til de gode erfaringene der politiet har gått inn som en naturlig del av lokalsamfunnet og har fått til et godt samarbeid med skolen. Komiteen slutter seg til målet om at samtlige skoler og videregående skoler skal ha sin faste politikontakt, og at bekymringssamtalen utvikles som et tiltak.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er behov for en målrettet satsing på norskundervisning for barn i førskolealderen som har dårlig norskforståelse. Barn som vokser opp i innvandremiljøer har ofte dårlige norskkunnskaper ved skolestart, og undersøkelser har vist at barn fra språklige minoriteter har betydelig svakere skoleprestasjoner enn barn av norske foreldre.

Flertallet viser til at flertallet i forbindelse med behandlingen av et dok. nr. 8-forslag om dette fra Høyre ba Regjeringen utrede ulike prøveprosjekter for å bedre norskkunnskapene for barn i førskolealder, jf. Innst. S. nr. 164 (1998-1999).

Flertallet forventer at den nye regjeringen følger opp dette.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, er enig i at foreldreveiledning kan være nøkkelen til bedre samspill i skolen og mellom foreldre og elever. Det er viktig at foreldreveiledningsprogram og -tilbud utvikles.

Dette flertall er oppmerksom på at skolen kan være en arena for uønsket atferd. Mobbing, vold, rasisme og bruk av rusmidler og trusler kan være et symptom på manglende motivasjon, dårlig sjølbilde eller utrygghet. Det kommersielle presset og kravet om prestasjoner, gode karakterer og vellykkethet gjør at mange unge faller utenom. Dette flertall vil vise til at Befringutvalget sier: "Utvalget påpeker at ungdom og nye faktorer i ungdomsalderen er et forsømt område. Ungdomsalderen preges nå av en snever skoleideologi sammen med kommersielle krefter." Dette flertall ber om at det blir satt inn hjelp tidligst mulig og at hjelpen samordnes overfor elever som dropper ut av skolen. For elever med særskilte opplæringsbehov er PP-tjenesten skolens, foreldrenes og elevenes viktigste samarbeidspartner. Dette flertall mener at tjenesten må settes i stand til å yte god hjelp, både i forhold til bemanning og kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til sin merknad i pkt. 2.6, Strategier og tiltak mot rasisme og diskriminering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil i prinsippet ønske velkommen ethvert tiltak og utspill som pretenderer å forebygge vold og kriminalitet med mer i skolen. Imidlertid må disse medlemmer igjen få presisere at bare de skolefaglige innspill som kan legge frem konkrete metodiske arbeidsformer, som implementerer både foreldre, barn og skole i en hverdagslig språkdrakt vil bli tatt på alvor. Dette fordi tiltaket kan bli gjort til gjenstand for en kvalitativ vurdering.

Når det gjelder prosjektet "SAMTAK" vil disse medlemmer vise til kommentarer og forslag fremlagt av Fremskrittspartiet ved behandlingen av St.meld. nr. 23 (1997-1998).

Etter disse medlemmers oppfatning vil det føre for langt å presentere og beskrive den flora av tiltak/prosjekter som er lansert rundt feltet atferdsproblematikk og uro i skolen. Disse medlemmer imøteser Nordalutvalgets innstilling som skal overleveres 1. juni 2000 med henblikk på å komme med i statsbudsjettet for 2001. Dette utvalget har som mandat å avgi en faglig oppfatning om holdbarheten og kvalitative sider ved de ovennevnte tiltak/prosjekter. Det er derfor med en viss undring disse medlemmer ser at flertallet ikke vil avvente dette utvalgets innstilling.

Det er videre disse medlemmers visjon å stimulere til en offentlig debatt om følgende: "Hvordan skal dagens skoleverk bidra til å bygge ut sosial kompetanse hos morgendagens samfunnsborgere?"

Disse medlemmer fremmer følgende forslag til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen om å sette i verk et påkrevet samarbeid mellom Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med henblikk på familieveiledning tilpasset norske forhold. Politiets erfaringsbakgrunn bør danne idébank for samspillet mellom Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at samfunnet må gi meldinger til barn og unge om at de er verdt noe, at de er verdt å satses på, ved å tilby dem en skole med topp standard. Dårlig kommuneøkonomi gjør at mange skoler ikke har den standarden som gir alle barn og unge en god start. Dette medlem mener at grunnskolen ikke har fått gode nok rammebetingelser til å kunne utvikle et oppvekst- og læringsmiljø som står i forhold til intensjonene i lovverket og i læreplanverket (L97). Dette medlem mener at kommuneøkonomien må styrkes slik at skolene sammen med lokalsamfunnet blir rustet

til å ta vare på landets viktigste ressurs, barna og de unge, og slik forebygge uønsket atferd.

## 2.8 Innsats rettet mot fritid og nærmiljø

Komiteen understreker betydningen av et trygt og inkluderende fritidsmiljø. Fritidstilbud, kultur og idrett er en viktig kilde til livskvalitet for barn og unge. Her finnes opplevelser, hentes inspirasjon, kreativiteten stimuleres og det knyttes vennskap. Komiteen mener at det må satses på fritidstilbud og tiltak der ungdom bidrar aktivt på egne premisser. Det er avgjørende at ungdom har innflytelse over de aktivitetene de ønsker å delta i. Medbestemmelse gir større ansvar, og det er viktig at ungdom blir vist tillit og får ansvar. Ungdom med problemer blir sjelden vist tillit eller gitt ansvar. Det er gjort mange erfaringer på at ungdom som får slikt ansvar og tillit, kommer seg ut av den negative og onde sirkelen.

Komiteen viser til merknader i Innst. S. nr. 101 (1998-1999) Frivillighetsmeldinga, der komiteen understreker hvilken viktig rolle frivillige organisasjoner spiller i utviklingen av et godt oppvekstmiljø. Lokal aktivitet er kjernen i arbeidet til barne- og ungdomsorganisasjonene. Det er her mange barn og unge utvikler sin identitet og ressurser. Komiteen vil igjen peke på at organisasjonene ikke må hemmes av kravet til dokumentasjon.

Komiteen peker på betydningen av aktive feltarbeidere og en oppsøkende tjeneste. Komiteen er enig i at kommuner som har aktive feltarbeidere, vil ha muligheter til å oppdage voldelig eller ekstreme ungdomsgjenger på et tidlig tidspunkt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at det må satses mer på ungdomstilbud, ungdomsklubber og møteplasser i nærmiljøene.

Dette flertall viser også til tidligere merknad om behovet for støtteordninger til organisasjoner for etnisk minoritetsungdom.

Dette flertall er enig i at bymiljøet gir særlige utfordringer. Dette flertall viser til at ungdomssatsingen i større bysamfunn har gjort det mulig å sette i gang nye tiltak.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til departementets forslag om å benytte sivile tjenestepliktere til voldsforebyggende arbeid i kommunal sektor, og stiller seg kritisk til dette. Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 177 (1995-1996) om sivil tjenesteplikt, hvor Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet pekte på at siviltjenesten må settes inn i en vernepliktsramme og at tjenesten i for liten grad er målstyrt, og i for liten grad rettet inn mot å fylle sivile oppgaver i en krise- eller krigssituasjon.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen følge med på om den oppsøkende tjenesten med aktive feltarbeidere blir lagt

ned som følge av dårlig kommuneøkonomi, og eventuelt sette inn tiltak som gjør kommunene i stand til å opprettholde tjenesten.

### **2.9 Oppfølging av barn og unge med alvorlige atferdsproblemer**

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser det som viktig at det blir satt inn nødvendige tiltak og gitt nødvendig hjelp til barn og unge med alvorlige atferdsvansker. Handlingsplan for barn og unge med alvorlige atferdsproblemer, sammen med Parent Management Training (PMT)- og Multisystematic Therapy (MST)-metodene kan være tiltak som hjelper barn og unge med adferdsvansker. Flertallet ber om at de nye metodene evalueres ut fra norske forhold og eventuelt tilpasses disse.

Flertallet vil påpeke at det er viktig at det på krisesentrene eller i nær tilknytning til disse finnes kompetanse som på en profesjonell måte kan hjelpe de barn og unge som utsettes for vold i hjemmet, eller som er vitne til at foreldre utsettes for vold.

Flertallet vil også peke på at det er viktig at barn og unge med atferdsvansker blir fanget opp tidlig, og at de følges opp, slik at de ikke utvikler seg til å bli tapere.

Flertallet ser positivt på det samarbeidet som foregår i mange fylkeskommuner mellom barne- og ungdomspsykiatrien og barnevernet. Dette arbeidet bør styrkes ytterligere og bør foregå i alle fylker.

Flertallet viser til at behandlingsinstitusjoner for ungdom for det vesentligste består av ulike former for bokollektiver og at disse ofte er privat eide og drevet. Flertallet forutsetter at disse er underlagt gjeldende lov og forskrift, men ber Regjeringen se spesielt på om det kan være behov for godkjenningsordninger for slike institusjoner. Flertallet peker også på behovet for at slike institusjoner holder en kvalitativ god faglig standard, og forutsetter at ansvarlige myndigheter følger opp barn plassert i slike institusjoner. Flertallet vil spesielt peke på behovet for institusjoner med psykiatrisk kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at meldingen ikke tar for seg innføring av Parent management training (PMT) og Multisystemic Therapy (MST) i et større perspektiv. Dette synes betenkelig, idet disse metodene ikke har vært gjenstand for bred politisk vurdering og diskusjon på et tidlig tidspunkt. Når disse medlemmer velger å åpne på denne måten er det ut fra et oppslag i Aftenposten 29. mai 2000 om at det årlig brukes 6 mrd. kroner på spesialundervisning og hvor forsker Ann Mari Sørle fra NOVA påviser at det ikke har vært noen form for kvalitetsevaluering av denne undervisningen. Sørle påpeker også at det på et ideologisk grunnlag er blitt tatt for gitt i Norge at spesialundervisning er et hensiktsmessig tiltak. Norsk og internasjonal forskning som hun har gjennomgått sår imidlertid berettiget usikkerhet om spesialundervisning er et ubetinget gode. Imidlertid vil disse medlemmer påpeke at

retten til et individuelt tilpasset helsevern og videre en individuell opplæring er lovfestet i Norge. Underlig nok stilles det overhodet ingen kvalitative krav til kvalitet, effekt eller innsyn på kompetansen hos dem som skal sikre at familiene og barn/unge får den påkrevde hjelp og støtte. Disse medlemmer er informert om at systemene innføres bredt på landsbasis, uten nødvendig kompetanse i det norske nettverket som skal bygges opp i en 3-årig prøveperiode. Videre er dette etter disse medlemmers oppfatning et patentert system som vi må betale svært dyrt for å få opplæring i og også senere veiledning. Ut fra foreliggende opplysninger er det opprettet team i Norge med utviklingskompetanse fra USA, senere skal teamene være i løpende kontakt med sin veileder i USA en gang pr. uke. Ved disse kontaktmøtene skal teamets klienters fremgang og eventuelle tilbakefall og annen utvikling diskuteres. Disse medlemmer er betenkte over at personopplysninger og andre særlig sensitive opplysninger om norske borgere blir utlevert til en annen stat på en slik ukritisk måte.

På bakgrunn av ovennevnte fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak som beskriver behandlingsmåten, behandlingsrutiner, og forholdet til personopplysninger, og legge frem sak om de økonomiske sidene ved innføring av prosjektet i alle fylker ved den 3-årige opplæringsperiode for teamene og i tillegg hva systemet vil koste i et 10 års perspektiv, vedrørende PMT- og MST-prosjektene".

"Stortinget ber Regjeringen om at det må legges frem program for overføring til lokale PPT-kontorer og berørte skoler, idet en må forvente at disse barn og ungdommer nyter godt også av lovpålagt opplæring".

Etter disse medlemmers oppfatning dreier det hele seg om grensesetting og tett oppfølging gjennom alle døgnets timer. Med andre ord en glidende overstyring av foreldrenes oppdragelsesansvar. Disse medlemmer er videre kjent med at skolepersonell har inntatt en spørrende og forsiktig holdning ved forsøk på samspill på teamenes premisser. Denne typen overordnet samspill mellom ikke likeverdige partnere synes derfor å være symptomatisk for både barnehage, barnevern og ikke minst for skole og foreldre. Omsatt i etisk oppfatning; mennesker i vanskelige situasjoner gjøres til objekter for mål-/middeltenkning, basert på vellykkethet i det amerikanske samfunn. Disse medlemmer er imidlertid spørrende til om dette bare kan overføres uten videre til norske forhold.

Utviklingen av disse systemene er foretatt av professor i psykiatri Scott Henggeler, ved South Carolina University, family resource center. Forskningen har i hovedsak dreiet seg om kriminelle og hardt belastede narkomane ungdommer i svarte områder. Det er etter disse medlemmers oppfatning vanskelig å sammenligne sosiale og økonomiske forhold i de svarte

ghettoene i USA med uro, vold og mobbing med mer i Norge. Disse medlemmer vil bl.a. bemerke at det fortsatt ikke er regelen at elevene kommer bevæpnet på skolen i Norge.

## **2.10 Oppfølging av lovovertrедere og kriminelle ungdomsgjenger**

### *Unge lovovertrедere*

Komiteen mener det er viktig at barn og ungdom som begår kriminalitet må møte en rask reaksjon fra samfunnet. Det er viktig for at den enkelte skal forstå at samfunnet ikke tolererer kriminalitet, for at andre barn og unge ikke skal se opp til dem som bryter lover, og for å få dem bort fra en kriminell løpebane.

Komiteen mener det er viktig at kriminalitet straffes, og at de som begår kriminalitet skal hjelpes inn på et nytt spor og inn i nye miljøer. Særlig er det viktig for unge lovbrøyttere.

Komiteen vil peke på de særlige tiltak som er iverksatt fra Justisdepartementets side når det gjelder kartlegging av flaskehalsene i straffesakskjeden, og at dette følges opp med egnede virkemidler for effektivisering også utover de steder man har hatt forsøksprosjekt.

Komiteen viser også til de mulighetene for særlige tiltak fengselsreglementet gir i forhold til unge lovbrøyttere, og at det er viktig at disse brukes.

Komiteen mener viktige tiltak i forhold til unge lovbrøyttere er:

- lovbrudd etterforskes raskt og ordningen med hurtigdomstoler utvikles videre,
- styrking og prioritering av konfliktråd som alternativ til fengselsstraff for unge,
- mer synlig politi prioriteres.

Komiteen mener unge lovbrøyttere som soner ubetinget straff må vies spesiell oppmerksomhet. Det bør unngås at unge kommer sammen med erfarne kriminelle når straff skal sones. Soningen må fylles med tiltak som tilrettelegges for den enkelte, der det søkes samarbeid med etater også utenfor kriminalomsorgen. Det må særlig legges til rette for at unge med mangelfull utdanning gis et individuelt tilpasset skoletilbud.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at fengselsstraff kan være nødvendig for å beskytte samfunnet mot lovbrudd, men er ikke effektivt for å få unge lovbrøyttere ut av kriminalitet. Tvert imot har 8 av 10 som sitter i fengsel, vært i fengsel før. Det er derfor nødvendig å vektlegge reaksjoner som kan gi mindre kriminalitet på sikt. Dersom fengselsstraff idømmes, er det viktig at deler av denne gjennomføres i åpen soning med klare kontrakter og klare, raske reaksjoner ved brudd på inngåtte avtaler. Ettervernet må styrkes slik at lovbrøytterne har større muligheter for å komme inn i nye miljøer, og komme ut av sin kriminelle aktivitet.

For å få til endring av atferd er konfrontasjon med ofre, innlevelse i andres situasjon, og pålegg om å gjøre opp for seg, viktig. Samtidig er det viktig at de som har forbrutt seg kan bygge opp en ny plattform gjennom utdanning og arbeid.

Flertallet mener viktige tiltak i forhold til unge lovbrøyttere er:

- det åpnes for flere alternative soningsformer, f.eks. ungdomskontrakter,
- samfunnstjeneste brukes oftere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til Stortingets behandling av St.meld. nr. 27 (1997-1998) Om kriminalomsorgen, jf. Innst. S. nr. 6 (1998-1999), der stortingsflertallet, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har som utgangspunkt at fullbyrding av straff skal bygge på individuelle behov og forutsetninger, og på domfeltes vilje til å bryte med kriminaliteten. Komiteen sier i innstillingen at virkemidler for atferdspåvirkning og individuelle behov skal knyttes sammen i en soningsplan. Innsatte med framtidsplan skal ha en eller flere kontaktpersoner å forholde seg til under soningsforløpet. Foreldre og pårørende må være viktige samarbeidsparter, i tillegg til fagmiljøer utenfor kriminalomsorgen og frivillige organisasjoner.

Dette flertall vil videre at arbeidsplikten i samfunnstjenesten skal kunne kombineres med et tilsynsprogram som forsterker fokuset på atferdsendring. Innholdet i tilsynsprogrammet skal være mer individuelt tilrettelagt. Brudd på vilkår som er satt skal møtes med rask og konsekvent reaksjon.

Dette flertall vil understreke betydningen av at Stortingets føringer i forbindelse med behandlingen av kriminalomsorgsmeldingen følges opp, og da særlig overfor unge lovbrøyttere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at kraftige reaksjoner i form av ubetingede fengselsstraffer vil virke sterkt forebyggende på førstegangskriminelle og unge lovbrøyttere. Årsaken til det store tilbakefallet til kriminelle handlinger fra personer som har sonet fengselsstraffer er at lovbrøyttere ofte ikke får idømt ubetingede fengselsstraffer før de har begått så mange lovbrudd at det er blitt en livsstil de vanskelig klarer å komme seg ut av. Dersom samfunnstjeneste skal kunne brukes som alternativ til fengsel for unge lovbrøyttere mener disse medlemmer at forutsetningen må være at samfunnstjeneste bare brukes som alternativ for kriminelle handlinger som i dag vanligvis kun vil medføre betingede straffer, og ikke som i dag som alternativ til ubetingede fengselsstraffer. Dessuten må samfunnstjeneste innebære full arbeidsdag, og ikke som i dag begrenses til en times arbeid daglig. Disse medlemmer er for øvrig enig i at ettervernet bør styrkes, og viser til at Fremskrittspartiet

tidligere har foreslått 6 måneders kontroll fra "Kriminalomsorg i frihet" etter at en fange slipper ut fra fengsel, uavhengig av fengselsstraffens lengde.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres forslag i Innst. O. nr. 64 (1998-1999) om å senke den kriminelle lavalderen til 14 år, slik den var i Norge tidligere. Disse medlemmer er bekymret over manglende muligheter til å stille ungdom til ansvar for kriminelle handlinger. Rask reaksjon også i forhold til kriminelle handlinger foretatt av ungdom er avgjørende for å hindre gjentatt kriminalitet og utviklingen av kriminelle løpebaner.

Disse medlemmer er klar over at en senking av den kriminelle lavalder alene ikke er tilstrekkelig til å hindre at helt unge mennesker utnyttes av eldre kriminelle, men disse medlemmer mener at et tidlig møte med rettsapparatet kan gi et tydelig signal om at samfunnet ikke aksepterer lovbrudd. En senking av den kriminelle lavalder må følges opp med etablering av egnede tiltak for aldersgruppen utenfor de ordinære fengselsanstalter.

Disse medlemmer peker på at både politiet og barnevernet mangler muligheter til rask og effektiv reaksjon i forhold til kriminelle under 15 år. Dagens lovverk gir ikke hjemmel for den type inngrep som kan være påkrevet for i forhold til barn og unge som begår alvorlig eller hyppig gjentatt kriminalitet. Disse medlemmer vil påpeke behovet for tilpasninger i barnevernloven, eventuelt utarbeidelse av eget lovverk som kan gi hjemmel for egnede tiltak i forhold til denne gruppen. Ved å senke den kriminelle lavalder, vil domstolene kunne ta i bruk mildere straffealternativer overfor ungdom som har begått kriminalitet. En 14-åring må eksempelvis kunne dømmes både til tilpasset samfunnstjeneste, elektronisk husarrest og betinget dom med vilkår.

#### *Barnevernets mulighet for inngripen*

Komiteen mener at når barn under den kriminelle lavalder begår kriminelle handlinger skal barnevernet sørge for at det sikres et raskt, effektivt og kvalitetsmessig godt tilbud. I forhold til de barn og unge som har de største og alvorligste atferdsvanskene, bør det vurderes muligheten til og nytten av å utvide muligheten til å holde de tilbake i institusjon, med bruk av tvangsbestemmelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at lov om barneverntjenester har som formål å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Den skal videre bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

Flertallet viser også til at det etter loven kan iverksettes tvangstiltak overfor barn med alvorlige atferdsproblemer.

Et barn som har vist alvorlige atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet, ved vedvarende misbruk av rusmidler eller på annen måte, kan plasseres og holdes tilbake i institusjon uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret, jf. barnevernloven § 4-24. Ved anvendelsen av denne bestemmelsen skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet, jf. § 4-1.

Flertallet ber departementet vurdere om praktiseringen av bestemmelsene er hensiktsmessig, eller om det er behov for å sette inn tvangstiltak på et tidligere tidspunkt enn det loven i dag åpner for.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er behov for å endre barnevernloven slik at barn kan underkastets tvangstiltak ikke bare med utgangspunkt i hensynet til barnets beste, men også for å beskytte samfunnet mot kriminalitet.

Disse medlemmer mener dette også er til barns beste. Disse medlemmer legger til grunn at barn som utvikler en kriminell løpebane før de når den kriminelle lavalder, har mindre sjanser for atferdskorrigerende og positiv nettverksbygging enn barn som fanges opp og får hjelp i form av egnede tiltak i tide. En endring av barnevernloven er en forutsetning for at samfunnet kan reagere i forhold til kriminalitet begått av barn. Disse medlemmer viser til at barn i stor grad blir utnyttet av eldre kriminelle nettopp fordi de er under den kriminelle lavalderen og samfunnet mangler muligheter til å gripe inn.

En slik lovendring er en forutsetning for at samfunnet kan reagere i forhold til kriminalitet begått av barn.

Disse medlemmer viser til at barneombud Trond Waage i Aftenposten 27. november 1999 pekte på at barn som begår kriminelle handlinger befinner seg i et lovtomt rom samtidig som han etterlyste lovendringer for å bøte på dette: "Vi står hjelpeløse overfor barn som utfører alvorlig kriminalitet. 13-åringen som pågripes for kriminalitet er situasjonens herre fordi vi ikke har noen tiltak å sette inn overfor ham".

Disse medlemmer viser til at Uteseksjonen i Oslo kommune også har etterlyst endringer i barnevernloven slik at det blir mulig å gi en umiddelbar reaksjon på kriminelle handlinger. Dette er også viktig for miljøet rundt gjerningspersonen, som må få se at uakseptable handlinger får umiddelbare konsekvenser.

Disse medlemmer viser til at det fra ulike fagmiljøer har blitt etterlyst egne institusjoner for kriminelle barn slik at disse kan møtes med både en reaksjon og et apparat som kan ta hånd om dem. Disse medlemmer understreker betydningen av at en endring av barnevernloven for å beskytte samfunnet mot kriminelle barn også må følges opp med tiltak for å hjelpe disse barna. Disse medlemmer viser til gode erfaringer fra Sverige med egne tilpassede tilbud til ungdom som er dømt for alvorlige kriminelle forhold.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til endring av barnevernloven slik at barn kan underkastes tvangstiltak ikke bare med utgangspunkt i hensynet til barnets beste, men også for å beskytte samfunnet mot kriminalitet begått av barn. Regjeringen bes samtidig legge frem forslag til egnede former for reaksjon og oppfølging av barn og ungdom under den kriminelle lavalder som har begått kriminelle handlinger."

#### *Nettverk og ettervern*

Komiteen er enig i viktigheten av oppfølging med nettverk og ettervern etter løslatelse og at friomsorgen kommer inn sterkt, slik meldingen foreslår. Det er viktig med en helhetstenkning for unge lovbytere som avslutter soning, hvor det blir gitt hjelp til bolig, arbeid, start eller videreføring av utdanning, og at det bygges på privat nettverk, hvis det også finnes.

Komiteen vil påpeke at det er viktig at det etableres positive nettverk rundt unge lovbytere etter at soningen er avsluttet. Der både offentlige og private nettverk inngår.

For å sikre god oppfølging er det viktig at de forskjellige programtilbudene videreføres og at kriminalomsorgens koordineringsansvar mellom arbeidskontor, sosialkontor og andre offentlige etater bedres. Det er viktig at kriminalomsorgen følger opp den enkelte med rådgivning og kontroll for å styrke samarbeidet, dialogen og ansvarsforholdene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at Kriminalomsorg i frihet (KIF) gjør et viktig arbeid, og mener at en må vurdere å styrke ordningen.

#### *Kriminelle ungdomsgjenger*

Komiteen mener at gjengkriminalitet må bekjempes med et sett av virkemidler. Det viktigste utgangspunktet er å hindre at mange unge føler at de er på siden av samfunnet og fellesskapet - slik at kriminelle gjenger med streng indre disiplin kan tilby en tilhørighet som de ellers ikke har. Gjengkriminaliteten er i all hovedsak et storbyproblem, og alle undersøkelser og forskning viser at det handler om en liten gruppe unge menn. Ifølge Oslo-undersøkelsen foretatt av NOVA, utgjør gruppen 5ppst. av Oslo-ungdommen. Det er disse som begår den alvorligere kriminaliteten.

Komiteen vil påpeke viktigheten av prosjekter som kan føre til reduksjon av nye medlemmer til gjengene, samt tiltak som splitter gjengene.

Komiteen mener det må foregå et utstrakt samarbeid på tvers av profesjonsgrenser og på tvers av bydelsgrenser, slik at disse ungdommene fanges opp tidlig.

#### *Politiets innsats*

Komiteen vil peke på at det også er behov for mer synlig politi, at politiet prioriterer forebyggende arbeid

og at nærmiljøpolitiet får økt status. Det arbeidet som gjøres i Oslo med uroing av gjengene og målrettet spanning må fortsette og styrkes for å bryte ned gjengene.

Komiteen ser i denne forbindelse også viktigheten av et tett samarbeid mellom politi og barnevern, og at utplassering av personell fra barnevern på politistasjonene er et tiltak som styrker samarbeidet og gir mulighet for raske tiltak der barn og unge er under kriminell lavalder.

Komiteen mener også det er viktig at man nå har fått styrket våpenloven i forhold til ransaking etter våpen. Komiteen ser frem mot den evaluering som er bebudet i forbindelse med den vedtatte endringen i 1999, og om hvorvidt innstramningene har den forventede effekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke enig i at de nye reglene om ransaking som Stortinget har vedtatt, innebærer en styrking av politiets muligheter til å foreta ransaking etter våpen. Disse medlemmer viser i den forbindelsen til at politimesteren i Stavanger i sitt høringsnotat uttalte at det nye regelverket har så mange restriksjoner for politiets muligheter til ransaking at det i praksis ikke vil bli brukt. Det nye regelverket innebærer blant annet at ransaking kun kan skje på spesielle steder som på forhånd er klarert av politimesteren. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i forbindelse med behandlingen av de nye reglene for ransaking foreslo å gi politiet langt bedre anledning til å foreta ransakinger enn det resten av Stortinget vedtok.

#### *Prosjekt mot gjengkriminalitet i ungdomsmiljøene i Osloregionen*

Komiteen ser med interesse på prosjekter som nå iverksettes i forhold til gjengkriminalitet i Oslo, Drammen og Kristiansand. Hvis dette er modeller som viser seg å virke, må det vurderes om disse kan videreutvikles til også å kunne brukes andre steder.

#### *Bruk av konfliktråd*

Komiteen viser til at erfaringene med mekling i konfliktråd fungerer godt, særlig overfor mindreårige lovbytere. Komiteen mener det må være et mål at flere saker oversendes til mekling i konfliktråd. Det er viktig at det går så kort tid som mulig fra lovbruddet er begått til mekling finner sted. Her må særlig saker med unge lovbytere prioriteres.

Komiteen viser til at det er varierende praksis med hvor mye konfliktrådene brukes, og hvor mange saker de enkelte politikamre henviser videre til konfliktråd.

Komiteen er enig i at konfliktrådene bør ta seg tid til å informere og samtale med politiet om hvordan de arbeider med sakene de får henvist, slik at det kan utvikles en felles forståelse og tilnærming.

### 3. MERKNADER FRA JUSTISKOMITEEN

Komiteens utkast til innstilling av 31. mai 2000 ble i brev av samme dato oversendt justiskomiteen til uttalelse. Justiskomiteen uttaler følgende i brev av 5. juni 2000:

"Justiskomiteen vil vise til de synspunkter som en enstemmig justiskomite gir uttrykk for i Budsjett-innst. S. nr. 4 (1999-2000) under hovedprioriteringer innenfor justissektoren, og vil særlig peke på de synspunktene som komiteen gir uttrykk for under overskiftene om straffesakskjeden, reaksjoner overfor unge lovbyrtere – herunder praktisering av taushetsplikten, bekjempelse av vold og barns rettigheter.

Komiteen viser for øvrig til de ulike partifraksjoners merknader i innstillingen fra familie- kultur- og administrasjonskomiteen, og har ikke ytterligere merknader til saken."

### 4. FORSLAG FRA MINDRETALL

#### Forslag fra Fremskrittspartiet:

##### *Forslag 1*

Stortinget ber Regjeringen om å iverksette undervisning i folkeskikk og respekt for annenmanns eiendom i skolen.

##### *Forslag 2*

Stortinget ber Regjeringen om å opprette flere mindre, rønningssikre institusjoner som baseres på klare disiplinærregler og en fornuftig pedagogikk, som kan lære unge kriminelle skikkelig folkeskikk, med normal skoleopplæring og arbeidstrening som kan kvalifisere dem for arbeidslivet.

##### *Forslag 3*

Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med forslag om å senke den kriminelle lavalder.

##### *Forslag 4*

Stortinget ber Regjeringen om å sette i verk et påkrevet samarbeid mellom Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med henblikk på familieveiledning tilpasset norske forhold. Politiets erfaringsbakgrunn bør danne idébank for samspillet mellom Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

##### *Forslag 5*

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak som beskriver behandlingsmåten, behandlingsrutiner, og forholdet til personopplysninger, og legge frem sak om de økonomiske sidene ved innføring av prosjektet i alle fylker ved den 3-årige opplæringsperiode for teamene og i tillegg hva systemet vil koste i et 10 års perspektiv, vedrørende PMT- og MST-prosjektene.

##### *Forslag 6*

Stortinget ber Regjeringen om at det må legges frem program for overføring til lokale PPT-kontorer og berørte skoler, idet en må forvente at disse barn og ungdommer nyter godt også av lovpålagt opplæring.

#### Forslag fra Høyre:

##### *Forslag 7*

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til endring av barnevernloven slik at barn kan underkastes tvangstiltak ikke bare med utgangspunkt i hensynet til barnets beste, men også for å beskytte samfunnet mot kriminalitet begått av barn. Regjeringen bes samtidig legge frem forslag til egnede former for reaksjon og oppfølging av barn og ungdom under den kriminelle lavalder som har begått kriminelle handlinger.

### 5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

#### I

St.meld. nr. 17 (1999-2000) - om handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet - vedlegges protokollen.

#### II

Stortinget ber Regjeringen legge fram en stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik.

#### III

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme forslag til tiltak som kan bidra til kompetanseheving i det kommunale barnevernet.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 6. juni 2000

**Oddbjørg Ausdal Starrfelt**  
fung. leder og sekretær

**Eirik Langeland Fjeld**  
ordfører